

A FI BOBOC LA FINLANDEZĂ B

Anul acesta, Secția de Finlandeză B a Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca a sărbătorit un deceniu de la înființare. Evenimentul a fost onorat de vizita Excelenței Sale, domnul Pekka Hartila, Ambasadorul Finlandei în România, și de întâlnirea lectorilor finlandezi.

Bilanțul celor 10 ani de activitate ai Secției noastre mi-a inspirat ideea întocmirii acestui bilanț personal, pe perioada anului universitar 2001-2002, adică în timpul în care am activat ca *boboc la finlandeză B*. A fost un an plin de inedit: de la emoția primelor cuvinte predate în finlandeză la necesitatea învățării unor forme verbale indispensabile ca *en ymmärrä* (nu înțeleg), *en tiedä* (nu știu), la vizionări de filme în finlandeză (inclusiv Festivalul Filmului Finlandez), la cursuri deosebite ce îmbină întotdeauna utilul cu plăcutul și, nu în ultimul rând, la petreceri (care au culminat cu recepția de la restaurantul "Chios", oferită de domnul Ambasador), la colinde, examene, cântece, chiar și la numeroase reprezentații teatrale.

Însă, ceea ce apreciez cel mai mult la cadrele didactice de la Secția de Finlandeză B a Facultății noastre este "*bidimensionalitatea*", adică împletirea simultană a celor două dimensiuni pedagogice elementare: cea a specialistului și cea umană. În concluzie, consider că am făcut cea mai bună alegere înscriindu-mă la finlandeză, secție în cadrul căreia am întâlnit oameni cu darul ales de a se putea concentra numai asupra jumătății pline a paharului vieții.

Roxana Maria BORDEI
Studentă în anul I la Facultatea de Litere,
Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca,
Secția franceză-finlandeză

N-A FOST AȘA ÎNTOTDEAUNA:

Câteva pilde din literatură

Mă refer, bineînțeles, la situația României. Dacă nu o cunoști și te lași influențat de ceea ce spun ziarele și reportajele televizate, s-ar părea că se află în mijlocul Europei (sau, mă rog, un pic mai spre est, cum de obicei ni se tot amintește în mass-media), o bucată de teren a nimănu, unde nu găsești decât maidanezi, copii dezbrăcați și desculți la fiecare colț de stradă, lume care nu vrea altceva decât să-i înșele pe străini și tot felul de tragedii. Cred că până acum presa a fost subiectivă în ceea ce privește România.

Pot să vă vorbesc de experiența mea personală, fiindcă am trăit acolo șase ani. Ar fi o lipsă de realism din partea mea să neg că situația este, din păcate, dificilă, însă ocupându-ne doar de aceste aspecte și uitând restul nu mi se pare nici pe departe corect. De pildă, eu m-am născut la Madrid. Cum spui Madrid toată lumea se gândește la Muzeul Prado ori la Muzeul Thyssen, la Palatul Regal din centrul orașului sau la alte monumente binecunoscute. Există însă cartierele rău famate de care nu se ține seamă. La fel se întâmplă și cu Barcelona: Gaudí, Sagrada Familia, Ramblas... de ce nu se spune nimic despre zonele problematice? De ce, când se vorbește de România, se pune accentul numai și numai pe aspectele negative, uitând (intenționat sau din cauza ignoranței?) lucruri interesante pe care ar merita să le cunoaștem cu toții? De ce se crede că numai Bucureștiul are un Ferentari?

Din nefericire, imaginea României în Spania este deja pătată și va fi foarte dificil, cred, să se schimbe ceva în anii următori. Pentru majoritatea spaniolilor, țara de naștere a lui Eminescu (cine o fi acest om?) este un cuib de țigani și tâlhari care trăiesc într-o mizerie de nespun (cred că asemenea soartă îi corespunde și Bulgariei)! Toate circuitele turistice se opresc la Praga, Budapesta și Varșovia ..., dar niciodată nu includ Bucureștiul sau Sofia. În ultimii ani, câțiva scriitori spanioli au încercat să mai adauge un pic de umor la situația nefericită a acestor două țări, precum Eduardo Mendicutti cu *Los novios búlgaros* (Logodnicii bulgari). Hai să admitem că Bucureștiul nu mai este atât de "frumos" (cu toate că frumusețea este greu de definit) ca celelalte orașe amintite; ideea, însă, este că România are mult mai mult de oferit turiștilor. Prea ușor se uită că Delta Dunării este o rezervație biologică unică în Europa și în lume, sau că vulcanii noroioși sunt un miracol al naturii, sau că mănăstirile din Moldova aparțin Patrimoniului UNESCO. Cum să nu-i arăți unui

prieten străin Sighișoara, Brașovul sau Sibiu? De văzut și de învățat ai din belșug în România și pot să spun sincer că toți prietenii mei din Spania, care au venit să mă viziteze, au întâlnit o țară ce nu-și imaginau că există.

Citind cele spuse până acum, cineva ar putea să mă acuze de subiectivism. Mie îmi place România și prezint lucrurile din punctul meu personal de vedere. Corect! N-aș vrea însă să devin o broșură turistică sau un ghid. Intenția mea este de a ajunge mai departe în această mică schiță a țării, poposind puțin în cultură (mai bine zis în literatură, specialitatea mea), una din valorile peste care s-a trecut poate mai cu nepăsare. Mă simt norocos că am avut și mai am șansa de a citi în românește toată beletristica din anii de dinainte de război, deoarece traducerile în spaniolă au lipsit până acum (cu toate că mi-ar plăcea să subliniez aici că s-a născut de curând o nouă editură, *Metáfora*, care are în vedere, mai ales, traducerile din literatura țărilor din centrul și estul Europei. Prima operă tradusă din română a fost *Scrinul negru* al lui Norman Manea). Aș vrea să dau câteva exemple luate din două cărți apărute în anii '30, și astfel să ajungem, în sfârșit, la titlul articolului, eu intenționând să demonstrez că imaginea pe care o avem astăzi despre România nu corespunde cu cea de acum 70 de ani.

Cu siguranță, una din străzile cele mai emblematică din București este Calea Victoriei, devenită "personaj" omniprezent într-o mulțime de romane. Ce titlu mai bun, deci, pentru un roman al lui Cezar Petrescu, decât *Calea Victoriei*¹? Apărut în 1930, în paginile sale găsim aceste descrieri ale capitalei: "Prin ușa băcăniilor cu aperitive, când se căsca să primească înlăuntru un client vânăt de ger, năvălea miros de pește și de cafea, de șuncă și de măsline, de costiță afumată și de portocale, mirosul băcăniilor din belșug îndopate cu toate trufandalele culese din toate unghiurile lumii. La Dragomir atârnau iepuri și fazani cu picuri de sânge înghețat în nări. Un coș de crevete. Un snop de banane. Castraveți verzi și struguri din Constantinopol. O langustă vie, ca o reclamă de vopsea roșie, mișcându-și mustățile uriașe. Și fructe bizare și aurite de tropice culcate delicat în sicrișe fine de papură pe căpătâi capitonat" (1999: 85-86). Cât de departe de imaginea cenușie și săracă a Bucureștiului de astăzi sunt aceste magazine pline până la refuz.

Îi uimește, poate, pe cititorul de astăzi, viața socială și animația străzilor orașului de altădată: "Era ceasul când Bucureștii, după ce și-au închis ghișeurile băncilor, ușile magazinelor și cele zece mii de birouri, suspendându-și pentru douăsprezece ore rumoarea afacerilor, aleargă la desfăț. Automobilele se încrucișau purtând perechile spre teatre, cinematografe, restaurante, cluburi și cabarete. Trecătorii aveau alte vestimente și arătau alte fețe" (173).

În ceea ce privește vestimentația, cred că în occident avem imaginea românilor îmbrăcați toți la fel, cu haine sărăcăcioase și demodate, de atâtea ori văzute la televizor pe vremea comunistilor. Din nou, citind în paginile romanului mai sus amintit, se ajunge ușor la concluzia că societatea de dinainte de război era cu totul

¹ Cezar Petrescu, *Calea Victoriei*, ed. îngrijită, prefață și curriculum vitae de Teodor Vărgolici, București, Gramar, 1999

altceva: "Ana alerga de la croitoreasă la modistă (...) pentru o modificare îndelung meditată acasă și confruntată cu teancul revistelor de modă: *Vogue*, *Femina*, *L'Officiel de la Coutoure* sau *Jardin des Modes*" (123). După numele revistelor se observă că protagonistă se îmbrăca după ultima modă franțuzească. Și vorbind despre relațiile cu străinătatea, nu trebuie uitat aici faptul că o parte însemnată dintre români, încă în secolul trecut, vorbea fluent franceza și studia în Franța. De pildă, prințul Raoul, personaj al romanului *Donna Alba*² al lui Gib I. Mihăescu (apărut în 1935): "lipsesc câteva... *quelques chaîmons* înțelegi câteva legături" (1999: 85); dar nu e singurul personaj: "Mă îndreptai fără să pierd o secundă la ușa prințului să încerc febril *pass-partout*-urile în broască" (220).

Însă, nu numai franțuzisme descoperim în *Donna Alba*, ci și câteva anglicisme referitoare la îmbrăcăminte sau la arhitectură, care demonstrează încă o dată că ne aflăm în fața unei societăți dinamice și dezvoltate: "Ne găsim drum neconținut, astfel ca vântul să ne bată din spate, umflându-ne *treanch-coat*-urile" (75); "Și iată, acum se ridică dinainte *block-house*-ul cunoscut" (93).

Exemplele, precum se vede, ar fi multiple, dar scopul meu n-a fost altul decât să trezesc, prin câteva dintre ele, curiozitatea de a descoperi sau redescoperi România ori de a o întâmpina cu o minte mai deschisă și dispusă la înțelegere. Dacă am reușit sau nu, vom vedea în viitor.

Alberto MADRONA FERNÁNDEZ
Lector de limba spaniolă
Universitatea din Islanda

Fotografie din Finlanda la Galeria Nouă

În octombrie 2002, Centrul Cultural Sindan și Centrul Internațional pentru Artă Contemporană București a organizat vernisajul expoziției de fotografie *New Painting*, aparținând artistei *Elina Brotherus*, din Finlanda, expoziție realizată cu sprijinul Ambasadei Finlandei în România și a FRAME – Finnish Fund for Art Exchange din Helsinki. Încredințată că „fotografia este noua pictură”, Elina Brotherus recurge la mijloacele contemporane de expresie, păstrând în același timp elemente ale picturii clasice figurative. Seria *New Painting*, inițiată în iunie 2000, acordă o atenție specială unor elemente picturale „clasice”, precum lumina, culoarea, compoziția, plasarea obiectelor în spațiu sau surprinderea perspectivei. Fotografiile artistei finlandeze urmăresc două direcții: peisajul și figura umană, reușind să impresioneze plăcut vizitatorii.

Din România Liberă, 2 octombrie 2002

² Gib I. Mihăescu, *Donna Alba*, ed. îngrijită, prefață și curriculum vitae de Teodor Vărgolici, București, Gramar, 1999

Calea lungă a lui *Bucur*:

din mahala unui târg balcanic
spre orașele occidentale și cetatea europeană

Când am ales acest titlu, probabil puțin provocator, am vrut să alătur trei elemente surprinzătoare la prima vedere: actualitatea politică românească și prezentarea evoluției lexicului românesc, toate interpretate din punctul de vedere al unui lingvist nordic.

În primul rând, mă refer la faptul că în octombrie 2002, Uniunea Europeană a anunțat, la recomandarea Comisiei Europene, că aderarea și integrarea României ca membru titular ar putea avea loc în 2007. Într-o evaluare recentă se apreciază că din cele 17 capitole deja deschise, România a încheiat 8, până la sfârșitul anului 2001, că treptat democrația se instalează, iar instituțiile administrative sunt în progres continuu, chiar dacă mai este mult de făcut în diferite domenii ale vieții sociale¹.

În ceea ce privește evoluția istorică a limbii române, sursele mele principale sunt cartea recentă a Mioarei Avram și a lui Marius Sala, din punct de vedere lingvistic, și interpretarea lui Lucian Boia cu privire la istoria națională, expusă într-o lucrare de ultimă oră, adresată, în principal, unui public străin².

Încă din titlu, am vrut să mă refer la marea diversitate sau la mozaicul lexical al limbii române. Chiar dacă lexicul limbii române se caracterizează printr-o asemenea varietate, vocabularul esențial este în bună măsură latin. Un rol important în bogăția vocabularului românesc revine limbilor slave (îndeosebi din Balcani). Este de semnalat și o influență orientală, legată de vecinătatea Imperiului Otoman și de perioada domniilor fanariote, în română pătrunzând cuvinte din limba turcă (prin turcă din arabă și persană), ca și elemente din limba greacă. Împrumuturile din limba maghiară au la bază conviețuirea românilor cu ungurii în Transilvania. Este de menționat și faptul că substratul dacic, destul de puțin cunoscut, a lăsat totuși urme în limba română.

Punând drept titlu această „mică poveste”, am vrut să subliniez diversitatea limbii române în domeniul lexicului, și, pe de altă parte, să mă refer la

¹ Vezi **M. Lapola**, Euroopan unionin laajentuminen on edelleen hyvin aikataulussa, în "Turun Sanomat" 14.11.2001, p.24; **S. Moisio**, Laajentuminen vie Euroopan unionin kauas itään, în "Turun Sanomat" 18.11.2002, p.2; **T. Koponen**, Romaniassa pidetään Euroopan Unionia lähes maanpäällisenä paratiisina, în "Keskisuomalainen" 13.08.2002, p.11; **A. Miettinen & J. Mölsä**, Kymmenen uutta jäsenmaata EU:n komission listalla, în "Helsingin sanomat" 05.10.2002, Verkkoliite: <www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20021005UL3> (vizitat 07.10.2002).

² **Avram, M. – M. Sala**, 2001, *Connaissez-vous le roumain?* Traduction L. Pop, București, Editions de la Fondation Culturelle Roumaine și Union Latine; **Sala, M.** 1999, *Du latin au roumain*, Traduction C. Dignoise, Paris, L'Harmattan și București, Ed. Univers Enciclopedic; **Boia, L.** 2002, *România – Țară de frontieră a Europei*, București, Ed. Humanitas.

tema tezei mele de doctorat. Titlul ales aduce în discuție numele de persoană *Bucur*, de origine traco-dacă; cuvântul *mahala* denumește un cartier (mărginaș) al unui oraș, o periferie, cu o populație de condiție modestă, ulterior căpătând un sens peiorativ, fiind de origine turcească (din *mahalla*). Cele trei cuvinte următoare, *târg*, *oraș* și *cetate* se referă la o așezare omenească de tip urban, fiecare din ele având o origine diferită : *târg* este de origine slavă, *oraș* de origine maghiară, (din *város*), iar *cetate* este de origine latină.

Scopul meu ar fi să prezint, într-o teză de doctorat, felul în care discursul administrativ din România, așadar dintr-o țară care se află în curs de a se integra în Uniunea Europeană, reflectă și discerne realitatea socială, în general. În lucrarea menționată, obiectivul principal este de a analiza, din mai multe puncte de vedere, mijloacele lingvistice prin care acest discurs de politică universitară contribuie la cristalizarea rolului și locului educației în cadrul sistemului social. Desigur că se are în vedere și noțiunea de identitate națională, cu referire la cea românească, în strânsă legătură cu o identitate europeană în formare.

Câțiva cercetători români și străini consideră România „o enigmă” și chiar un „miracol istoric”, limba română fiind socotită o *insulă* de latinitate într-o mare de limbi slave. Unii lingviști susțin că româna ar fi „cea mai latină dintre limbile romanice” și că, prin originalitatea sa, ar prezenta un interes special pentru romaniști. Așadar, limba română, continuatoarea firească a latinei populare în răsăritul Europei, reprezintă o sinteză originală a unor multiple și diverse elemente lingvistice. Vorbind despre România, L. Boia prezintă un punct de vedere nou, în comparație cu istoriile tradiționale, caracterizând-o ca pe o țară aproape exotică, pornind de la așezarea ei „la marginea Europei, acolo unde civilizația de tip occidental se deschide spre o lume deja diferită”. Țara este privită, astfel, în primul rând, dinspre occident, spațiul românesc reprezentând „primul cerc al alterității”. România ne apare „ca o țară doar parțial integrată civilizației europene, o țară de margine, cu un fond încă pronunțat de primitivism, amalgam ciudat de viață modernă citadină și de supraviețuire rustică”³. De aceea, în București putem întâlni aspecte contrastante, aparținând unor lumi aparent opuse: arhitectura modernă a băncilor, dar și elemente de arhitectură tradițională, reprezentate de hanurile și bisericile vechi românești.

Axa timpului, în Bucureștiul de azi, se poate corela și cu opoziția spațială dintre centru și margine. Nu numai țara, în sine, are o poziție marginală, în Europa; și în capitală se îmbină, într-un mod cu totul original, *centrul* cu *periferia*, adică aspectele urbane cu cele rurale: pe străzile orașului întemeiat de Bucur poți vedea căruțe trase de cai în rând cu automobile ultramoderne. Într-o astfel de împetritare, care repetă, vorbind metaforic, coloritul divers al vocabularului românesc, e greu de găsit niște imagini sau simboluri reprezentative. Dacă l-ați întreba pe un finlandez oarecare câte un nume sonor din literatura, muzica sau sculptura românească, nu mulți s-ar putea referi la Eminescu, Enescu sau Brâncuși. Unii nici la tricolorul

³ **Boia, L.** 2002. *România – Țară de frontieră a Europei*, București, Ed. Humanitas, p. 8-9.

românesc sau la echipa națională de fotbal. Poate că s-ar ști ceva despre Dracula... Prin astfel de simboluri s-ar putea defini individualitatea sau identitatea unui popor.

Noțiunea de identitate, în general, se află astăzi în centrul unor preocupări diferite, interesând cercetătorii din multe discipline (psihologie, psihologie socială, antropologie socială și culturală, retorică). Chiar în cadrul aceleiași discipline există modalități diferite de definire a acestui concept. Mă voi referi, în continuare, pe scurt, la două abordări ale problemei: întâi aduc în discuție punctul de vedere tradițional al lui David Crystal⁴ și apoi pe cel al lui Stuart Hall⁵ despre identitatea culturală în cadrul teoriei sociale.

D. Crystal deosebește 7 tipuri diferite de identitate: identitate fizică, psihologică, geografică, etnică (sau națională), socială, contextuală (sau situațională) și stilistică (sau literară). Acest punct de vedere ia în considerație factori cu totul diferiți, pornind de la vârstă și sex, trecând prin factorii psihologici, prin cei ce se referă la limbile regionale și dialecte, mergând până la straturile sociale, până la solidaritate sau distanțare socială.

Subcategoriile de identitate etnică și socială ale lui D. Crystal coincid, în principal, cu identitatea culturală (solidaritatea națională) în accepțiunea lui S. Hall în cadrul teoriei sociale. Discuția asupra problemei identității s-a actualizat în momentul în care identitățile (re)cunoscute au început să se fragmenteze sau să se tulbure. S. Hall vorbește despre o „criză a identității” pe care o leagă strâns de fenomenul globalizării și de schimbarea probabilă a relațiilor dintre țările occidentale și restul lumii. Există voci care susțin că noțiunea însăși de identitate devine discutabilă, în momentul în care intră în criză, adică atunci când se presupune că ceea ce a fost considerat stabil, logic și bine fixat se află dintr-o dată în schimbare, datorită nesiguranței și suspiciunii.

Teza mea de doctorat se ocupă de identitate, în general, și de constituirea unei identități lingvistice, în particular. Pornind de la postulatul existenței unei identități europene, lucrarea urmărește, cu precădere, mijloacele lingvistice prin care se individualizează o realitate românească. După cum am subliniat, România prezintă astăzi un interes special, plecând de la așezarea ei pe harta Europei și având în vedere drumul ei spre integrarea europeană (direcția fiind de la est spre vest). Fără a face referiri la situația politică și socială a țării, scopul lucrării mele este de a surprinde schimbările la nivel lingvistic care atestă linia de dezvoltare a României de azi. Așadar, ar fi de urmărit drumul lui Bucur de la întemeierea unui târg balcanic până la orașele occidentale, în scopul constituirii unei adevărate cetăți europene.

Anita MOILANEN

Asistentă la Catedra de Franceză
Facultatea de Științe Umaniste
Universitatea din Turku

⁴ Crystal, D. 1987, *The Cambridge Encyclopedia of Language*, Cambridge University Press, 17-79.

⁵ Hall, S. 1999, *Identiteetti*. (Suom. ja toim. Lehtonen, M. ja Herkman, J.), Tampere, Vastapaino.

I. L. Caragiale

Murşkyisä yö

(O noapte furtunoasă)

I Näytös, kohtaukset I-V

Henkilöt:

- Herra Dumitrake Titirka "Ilkeämieli", puutavarakauppias, kansalliskaartin kapteeni
- Nae Ipingesku, alikomisario, kapteenin poliittinen ystävä
- Kiriak, myymäläapulainen, Dumitraken luottohenkilö, kaartin kersantti
- Spiridon, Titirkan apupoika
- Rika Venturiano, piirioukeuden arkistonhoitaja, oikeustieteen opiskelija, kolumnisti
- Veta, Herra Dumitraken puoliso
- Sitsa, edellisen sisar

Tapahtumapaikka: Bukarest, Dumitraken koti

I NÄYTÖS

(Tupa laitakaupungilla. Taustalla ovi, joka avautuu eteiseen; sen molemmin puolin ikkuna. Puu- ja rottinkikalusteita. Etu- ja takavasemmalla ovet; myös oikealla keskellä ovi. Perällä oikealla olevaa ikkunaa vasten nojaa kaartilaisen pyssy, jonka pistin on ripustettuna sen vierelle.)

I Kohtaus

Herra Dumitrake, kaartin kapteenin uniformussa, ilman miekkaa, sekä Nae Ipingesku.

Herra Dumitrake (jatkaa aiemmin aloittamaansa puhetta)

Kuule mitä heittiöitä... mokomia konttoriorottia! Ne kyllä tiedetään! Syövät luotolla, juovat lainaksi, huiputtavat ihmisiä juonittelullaan... ja iltaisin... tekeytyvät hienoiksi ja juoksevat toisten ihmisten vaimojen perässä iskemässä heille silmää. Ei puhettakaan enää, että voisi rauhassa mennä naisen kanssa ulos kujalle, kun ne kulkurit heti ovat kintereillä. Sellainen... virkamiehen surkimus, matti kukkarossa ja juoksee kauppiaiden vaimojen perässä, rikkomassa heidän kotinsa, Luoja paratkoon!

Ipingesku

Eivät ne kaikkien perään ole, herra Dumitrake; on se naisestakin kiinni: jos nainen luo niihin silmäyksiä ja keikistelee, näettehän, sitä ne kulkurit odottaa.

Herra Dumitrake

Anteeksi nyt vain! Kyllä minä tiedän, mitä yritätte sanoa... Mutta ei minun vaimoni ole sitä sorttia, Luoja paratkoon!

Ipingesku

Hyvänen aika, herra Dumitrake! Ettehän luule, että yritin loukata teitä? Olen pahoillani!

Herra Dumitrake

En toki, veikkoseni; mutta haluan vain sanoa, ettei minun vaimoni ole sitä sorttia josta puhuitte. Vaan miksiköhän se lurjus sitten minun perääni lähti?

Ipingesku

Ovatko ne hiiviskelijät seuranneet teitäkin?

Herra Dumitrake

Ovat ne, ja seuraavat edelleen...

Ipingesku

Ettäkö tuollaista miestä kuin te...!

Herra Dumitrake

Olen näet erittäin tarkka, kun on kyse perheellisen miehen kunniaistani...

Ipingesku

Tottavie!

Herra Dumitrake

Ja vaikka tietäisin hyvinkin joutuvani linnaan... jos se hiiviskelijä vielä kerrankin lähtee minun perääni, niin minä kyllä...

Ipingesku

Niin mikä hiiviskelijä?

Herra Dumitrake

No olipa kysymys!... Joku hiiviskelijä vain! Mistäs minä sen tuntisin?

Ipingesku

No mutta, jollette tunne sitä, niin mistä tiedätte, että se on hiiviskelijä?

Herra Dumitrake

No jopas nyt! Mehän puhumme aivan toistemme ohi. Mutta no, olette oikeassa; ette tiedä, mitä minulle on käynyt; ette tiedä, miten hän on hiillostanut minua jo kaksi kokonaista viikkoa... Ei sen puoleen, että pelkäisin jotain, siis, että vaimoni... että hän...

Ipingesku

Älkäähän nyt! Veta-rouvako! Kyllähän minä nyt hänet tunnen...

Herra Dumitrake

Ei sen puoleen, että pelkäisin... mutta olen näet erittäin tarkka, kun on kyse perheellisen miehen kunniaistani...

Ipingesku

Tottavie!...

Herra Dumitrake

Siis, se hiiviskelijä...

Ipingesku

Niin juuri! Aloitte kertoa minulle sitä tarinaa...

Herra Dumitrake

Odottakaahan, niin aloitan alusta.

Ipingesku

Odotan.

Herra Dumitrake

Tiedättehän, että kävin laskiaisena "Union"-kesäteatterissa; olin siellä puolisoni ja kälyni Sitsan kanssa. Asetuimme pöydän ääreen nähdäksemme niitä Ioneskun¹ esittämiä ilveilyjä. Oli kulunut noin varttitunti, kun huomasin vieressäni sellaisen... sellaisen virkamiehen heittäön...

Ipingesku

Mistä tiedätte, että se oli virkamies?

Herra Dumitrake

Ulkoasusta päätellen hän ei näyttänyt kauppiaaltakaan. Huomasin hänen tulevan ja istuutuvan viereiseen pöytään, kasvot meidän pöytäämme päin ja selin näyttämöön. Hän istui tuolilla rönnöttäen, istui, istui ja istui... ja katseli pitkään ja kaihoisasti rouvia, katseli ja katseli... Minä, tällainen herkkä kun olen, nousin lähteäkseni; naiset sen sijaan eivät! He halusivat vielä jäädä istumaan, kun kerran esitys ei ollut vielä päättynyt. Kurtistin sille heittäölle kulmiani ja melkein teki mieleni läimäyttää häntä, mutten kehdannut toisten edessä; enhän minä, kauppias kun olen, voisi julkisesti käydä haastamaan riitaa jonkun resupekan kanssa, ei se sellainen kävisi laatuun... Katselin välillä muualle, teeskentelin, etten piittaa hänestä... se ryökäle vain tapitti naisia herkeämättä; ja pani vielä kakkulatkin nenälleen. Jestas, veikkoseni, jos se olisi *täällä* ollut minua sillä lailla hiillostamassa, niin kyllä olisi kakkulat lentäneet silmiltä ja silkkipytty päästä, niin että kaikki rakit täältä Tonavalle asti olisivat sen kuulleet.

Ipingesku

Tottavie!

Herra Dumitrake

Lopulta esitys päättyi. Nousimme lähteäksemme; resupekka nousi hänkin. Lähdimme, ja hänkin lähti meidän jälkeemme. Näin hänet sivusilmällä, mutten halunnut sanoa sitä rouville, jotten nolostuttaisi heitä. Tiedättehän, millainen Vetani on,... sellainen häveliäs.

Ipingesku

Kyllähän minä nyt Veta-rouvan tunnen... No?

Herra Dumitrake

No! Menimme Pyhän Jussin kirkon kautta päästäksemme Kuivallesillalle, – lurjus kintereillä parin askeleen päässä; tulimme poliisiaseman taakse, – resupekka kintereillä; saavuimme Pyhän Eliaan kirkolle, – ilveilijä kintereillä; kuljimme Mikaelinsillan yli kääntyäksemme kohti

¹ I.D. Ionescu, laulaja ja teatteriryhmän johtaja

hallintorakennusta, – surkimus kintereillä... Minä vilkuilin sivusilmällä... kiehuin raivosta, mutten halunnut sanoa rouville...

Ipingesku

Tottavie! Jottette nolostuttaisi heitä.

Herra Dumitrake

Tiedättehän, millainen Vetani on,...

Ipingesku

Sellainen häveliäs, tiedänhän minä.

Herra Dumitrake

Kun jatkoimme eteenpäin hallintorakennuksen luota, vilkaisin taas sivusilmällä taakseni, eikä resupekkaa enää näkynyt. Kuljimme vielä jonkin matkaa, vilkaisin uudelleen... Lurjus oli hellittänyt.

Ipingesku

Herra Dumitrake, anteeksi vain, mutta minusta tuntuu, että pelästyitte turhaan. Ehkäpä se mies sattuu asumaan sielläpäin, Spireanmäellä. No, hänkin tuli kesäteatteriin kuten tekin, viipyi esityksen loppuun asti, ja sattui vain niin, että kuljitte samaa matkaa palataksenne kotiin. Sitten hän meni omaan kotiinsa, ja te jatkoitte matkaanne.

Herra Dumitrake

Niin minäkin aluksi luulin, mutta odottakaahan, niin näette! ... Kului viikko. Olin jo lähes unohtanut koko tapauksen; itsekin ajattelin, että ehkä se heittiö asuu sielläpäin, – kuten tekin arvelitte. No niin, sitten kälyni sanoi eilen: "Kuule, mennään illalla 'Unioniin' katsomaan Ioneskua!" Kuullessani sanan "Union" valahdin vihreäksi. "Mitä me niitä ilveilyjä enää katsomaan, nehän ovat silkkaa siansaksaakin; heitämme rahaa hukkaan emmekä edes ymmärrä mitään; parempi, jos vain panemme rahat toiseen taskuun ja kuvittelemme, että kävimme siellä." – "No mutta, ihan totta! Mennään nyt, minä pyydän, minun ja Vetan kunnian kautta!" No, kun minä sellaista suurta puhetta kuulin, niin enhän minä nyt voinut käyttäytyä kieltävästi.

Ipingesku

Tottavie!

Herra Dumitrake

No älkäähän nyt!... Miten olisin voinut kuvitellakaan, mitä minulle vielä tulisi käymään! Menimme siis sinne. Istuuduimme vähän syrjemmällä olevaan pöytään; istuimme siellä aikamme, ja esitys alkoi. En tiedä, kuinka satuinkin kääntämään katseeni taaksepäin,.... ja kenet luulettekaan minun näkevän takana olevassa pöydässä?...

Ipingesku

Sen heittiön...

Herra Dumitrake

Sen resupekan, hitto viekөөn, sen ilveilijän, sen surkimuksen, hitto viekөөn! Piru perikөөn sen taskuvarkaan!... Sen heittiön, veikkoseni, rillit nenällä, silkkipytty päässä ja taskuliina tällä lailla esillä. Kun hän näki minut – ilmeeni oli nimittäin varmasti muuttunut, kuten suuttuessani aina käy (*sivelee pulisonkejaan*) – kun hän näki minut, hän lehahti tulipunaiseksi... Hän käänsi päänsä pois ja

alkoi imeä sikaariaan, tiedättehän, tällä lailla, muka tietämättömänä. Mutta hän tarkkaili minua sivusilmällä. Käännyin takaisin ja olin katselevinani esitystä; se heittiökkin kääntyi taas, katse kohti rouvia!... Katsoin taas häntä, hän katsoi taas muualle; ... käännyn taas näyttämöön päin, hän katseli taas rouvia;... Katsoin taas häntä, hän katsoi taas muualle;... käännyn taas näyttämöön päin...

Ipingesku

Ja hän katseli taas rouvia...

Herra Dumitrake

Niin! Tällä lailla hän minua hiillosti koko illan hiljaisella tulella...

Ipingesku

Entä lopulta?

Herra Dumitrake

Lopulta... lähdimme; resupekka kintereillämme. Mieleni teki kääntyä "Unionin" portilla, sanoakseni hänelle vain: "Mitä oikein haluat, miekkonen?" ja antaakseni hänelle siltä seisomalta turpaan; mutta tiedättehän, olen tarkka kunniastani; ajattelin itsekseni: minä kauppiaana... että haastaisin julkisesti riitaa sellaisen heittiön kanssa, ei sellainen käy laatuun...

Ipingesku

Tottavie! No, mitäs sitten?

Herra Dumitrake

Sitten hän seurasi minua korppikotkan lailla.

Ipingesku

Hallintorakennukselle asti...

Herra Dumitrake

Niin, hallintorakennukselle asti! Hän pysytteli perässäni kadunkulmaan saakka, tiedättehän, siihen, mistä käännytään kasarmeille. Ajattelin mielessäni: "Tule vain lähemmäs, pirulainen, tule! Käännä vain Markus Aureliuksen kadulle tai Catilinankadulle, niin näytän sinulle!" Aioin mennä rouvien kanssa taloon sisälle ja lähettää Kiriakin takaovesta joutomaalle sen heittiön edelle; itse aioin tulla hänen takaansa... niin että saisimme hänet puolivälissä kiinni, jotta voisin kysyä häneltä: "Mitä oikein haluat, miekkonen?" ja antaa hänelle turpaan!... Ja jollei se piisaisi hänelle, niin söisin vaikka pulisonkini! (*sivelee pulisonkejaan*)

Ipingesku

No! Jollei se olisi piisannut, niin poliisiasemahan on lähellä; hän olisi voinut tulla minun luokseni tekemään valituksen, niin olisin antanut hänelle, mitä hän vielä olisi ollut vailla.

Herra Dumitrake

Hänellä oli tuuria! Aikamoinen tuuri sillä heittiöllä olikin; hän nimittäin pääsi livistämään!

Ipingesku

Voi! Harmin paikka... Miten?

Herra Dumitrake

Kun olimme ohittaneet rouvien kanssa kadunkulman, ja heittiö oli astumaisillaan perässämme kujalle, paikalle ilmaantui kulmassa asuvan majurin koiralauma ja katkaisi resupekalta tien. Jätin Sitsan kotiin, menin Vetan kanssa kiireesti yläkertaan, lähetin Kiriakin nopeasti joutomaalle ja yritin ehättää miekkosen edelle oikaisemalla lauta-aidan yli Mäyrän puodin kohdalta; mutta... turhaan! Ennen kuin ehdimme paikalle, se heittiö oli livistänyt!

(Ulkoa kuuluu Kiriakin huuto: "Spiridon! Spiridon!")

Ipingesku

Kappas, Kiriak tulee. Hän ei saa kuulla.

Herra Dumitrake

Äh! En minä häntä häpeä. Päin vastoin, hän tietää koko tarinan, kerroin hänelle jo heti tuoreeltaan... Hän on ainoa ihminen, johon luotan... Hyvä poika!... Hän arvostaa perheellisen miehen kunniaani. Ilman häntä minulla olisi ollut vaikeaa. Kaupankäynnin kanssa on niin, tiedättehän, että välillä joutuu menemään sinne, sitten taas tuonne, eikä niin; miehenä, jolla on velvoitteita, joudun olemaan kaiket päivät poissa kotoa. Toisaalta, mitäpä sanoisin! Olen tarkka, kun on kyse perheellisen miehen kunniaistani. No niin! Kun olen poissa kotoa, kuka minun kunniaistani huolehtii? No Kiriak-parka! Hänestä ei ole pahaa sanottavaa! Kunniallinen poika! Sen takia olenkin päättänyt, että heti kun talon korjaus alkaa valmistua, teen hänestä yhtiökumppanin ja naitan hänet.

Ipingesku

Mutta... mitäs Veta-rouva siihen sanoo?

Herra Dumitrake

Puolisoniko?... Mitä hän nyt sanoisi?... No! Nainen kun on... hän on vähän äkeä. Olen ollut huomaavinani, ettei hän katso Kiriakia oikein hyvällä; mutta – tiedättehän, millainen minä olen; en anna naisväelle tuumaakaan periksi, – sanoin hänelle suoraan: "Vaimo, hän on kunniallinen ja uskollinen; minkäs teet: hänen pitää saada ansionsa mukaan!"

Ipingesku

Tottavie!

II Kohtaus

Samat henkilöt, lisäksi Kiriak

Kiriak (astuen sisälle perältä)

Isäntä, meidän täytyy laatia pidätysmääräys suutari Takesta; hän ei halua mistään hinnasta tulla huomenna äksiisiin.

Herra Dumitrake

No miksi hän ei halua?

Kiriak

Väittää olevansa sairas. Olen lähettänyt torvensoittajan kolme kertaa viemään hänelle kutsulapun, mutta hän otti sen vastaan kieltäytyen. Hänen muorinsa sanoo, ettei poika pysty edes kävelemään, kun on tuskin noussut sängystä lavantaudin jälkeen.

Ipingesku

Hänen pitää toimittaa lääkärintodistus.

Kiriak

Kävin itsekin siellä, oikein henkilökohtaisesti; kysyin: millä perusteella herra ei aio tulla huomenna äksiisiin? Hän sanoi: olen sairas, herra kersantti, tuskin pysyn jaloillani, en jaksa kävellä edes puodille asti, niin hän sanoi. Minä sanoin: en hyväksy tuollaista perustetta ilman syytä; hän sanoi: minulla on todistajia, herra kersantti, että olen maannut sängyssä kuukauden päivät, näin hän sanoi, että kysykää vaikka Pyhän Elefteroksen kirkon pappi Sabavalta, hän kävi antamassa minulle sairaanvoitelun ja ripin; minä sanoin: ei minulla ole mitään asiaa pappi Sabavalle, ei hän ole minun listallani, vaan herrapa on; teidän tulee ilmoittautua huomenna komppaniassa. – Nyt meidän täytyy laatia häntä varten pidätysmääräys, että voin käydä huomisaamuna hakemassa hänet.

Herra Dumitrake

Laadimme sen niin haet hänet! Hän on niitä nousukkaita, kyllä minä hänet tunnen; hänhän on kaikin keinoin koettanut päästä lipeämään kaartista...

Ipingesku

Herra Take on minullakin merkittynä ylös rekisteriin; hän on pappi Taken kummipoika.

Herra Dumitrake

No niin! Siinä näette!

Kiriak

Antaahan olla, ei hän noin vain pääse synneistään, isäntä, saan hänet kyllä katumapäälle... No niin! Sitten torvensoittaja ei löytänyt Gitsa Tsirkadauta lainkaan. Hän kävi tämän luona sekä eilen että tänään kutsupaperin kanssa; sanoivat, ettei häntä ollut näkynyt kotona kolmeen päivään!

Herra Dumitrake

Se kelvoton lankoni; parempi olisi jollei hänestä olisi ikinä kuultukaan! Kukapa tietää, mihin kapakkaan hänkin taas on hautautunut...

Ipingesku

Minä näin hänet tänä aamuna poliisiasemalla käymässä.

Kiriak

Menen lähettämään torvensoittajan sinne kutsulapun kera huomista varten. *(poistuu nopeasti)*

Ipingesku

Gitsa-veikkonen oli pahasti hiprakassa.

Herra Dumitrake

No niin! Maimiota! Eikä siinä vielä kaikki. Turmeltunut mies, pahasu vieköön! Mistähän syystä mahdoinkaan järjestää Sitsan eroon hänestä, mitä luulette? Eihän hän voinut enää elää sellaisen moukan kanssa, Luoja paratkoon...

Ipingesku

Tottavie!

Herra Dumitrake

Niin nätti tyttö, vaatimaton ja kolme vuotta sisäoppilaitoksessa oppia saanut; että sellaisen tolvanan kanssa olisi pitänyt nuoruutensa tuhata... Kaikki me kuvittelimme aluksi, että no, mies on vielä nuori, kyllä se menisi ohi, hän tekisi vielä parannuksen. Äh, turha luulo! Tsirkadauko kunniallinen mies! Minä, näin vanhempana lankomiehenä, melkeinpä kuin veljenä, neuvoin tyttöä aina kestäämään, ettei rikkoo kotia. Hän kestikin päivän, kesti toisen, tyttöparka – kunpa hän vain ei joutuisi toisten säälittelemäksi! – hän kesti minkä kesti, kunnes eräänä päivänä havahduin siihen, että hän tuli luokseni huutaen, että “Setä, minä en enää hetkeksikään jää sen moukan luokse, en edes kuolleen tai silvottuna; pelasta minut siltä viheliäiseltä oliolta! Menen mieluummin vaikka luostariin kuin jatkan elämäni hänen kanssaan!” No, kun näin, ettei sillä lailla voinut jatkua, sanoin hänelle: “Rauhoitu, Sitsa, kyllä sinäkin vielä onnesi löydät, onhan sinulla vielä elon päiviä jäljellä. Nyt on sinun aikasi. Pitää vain löytää meri, niin siellä kyllä kaloja riittää!” – ja järjestin hänet heti eroon miehestä. Eihän sellaista elämää enää voinut kestää. Hänellä ei ollut tytölle yhtään hyvää sanaa sanottavana. Niinpä niin, jollei mies ole ritarillinen, niin mikäs koti se sellainen on?

Ipingesku

Kyllähän minä tiedän. Enkö minä laatinut pöytäkirjan sinä yönä, kun mies herjasi ja pieksi häntä?

(Kiriak palaa)

Herra Dumitrake

No niin! Eikös naisella ollutkin täysi oikeus jättää hänet? Mies on vailla kunnianhimoa, eikä välittänyt edes perheellisen miehen kunniastaan. Mokokakin moukka; väittää vieläpä olevansa kauppias, piru hänet periköön!

Kiriak

Isäntä, muistattehan, että olette tänä iltana partiovuorossa... olettehan menossa?

Herra Dumitrake

Tottakai! Miksi en menisi? Minullahan on jo univormukin päällä, etkö näe?

Kiriak

Kierrättehän kaikki vartiopaikat, isäntä, eikö niin? Eihän niitä monta ole... Puolenyön jälkeen kello kahteen mennessä saatte kaikki kierrettyä.

Herra Dumitrake

Niin, suunnilleen kahteen mennessä, kuten aina... Kiriak, poikaseni, *(vetää hänet sivuun)* pidäthän huolta... tiedäthän, että olen tarkka, kun on kyse sellaisesta, välitän...

Kiriak

Antakaahan olla, isäntä, kyllähän te minut jo tunnette.

III Kohtaus

Samat henkilöt, lisäksi Spiridon *(tuoden sanomalehteä)*

Herra Dumitrake *(Spiridonille)*

Etkös voinut kauemmin viipyä, mitä?

Spiridon

Nähkääs kun siellä oli paljon asiakkaita, isäntä, ennen kuin matami ehti antaa minulle lehden.

(Ipingesku ottaa lehden)

Herra Dumitrake

Kuulepas Spiridon, ole nyt kunnon poika, taikka otan piiskan naulasta; olen nimittäin laitattanut siihen uuden kärjen puuvillasta. Varohan vain, etten käytä sinun selkääsi sen vihkimiseen!

Spiridon

No mutta miksi ihmeessä, isäntä?

Herra Dumitrake

Sen minä vain sinulle sanon, että menen vähän äkkiä pyytämään rouvalta miekkani ja vyöni. *(Spiridon lähtee)* Kiriak, poikaseni, *(vetää hänet syrjään)* tiedäthän, että olen tarkka, kun on kyse sellaisesta...

Kiriak

Antakaa olla, isäntä, kyllähän te tiedätte, että huolehdin teidän perheellisen miehen kunniastanne.

Herra Dumitrake

No, pidä sitten huolta...

Kiriak

Ei hätää, isäntä... Menen sulkemaan konttorin ja makasiinin. *(Ipingeskulle, joka on ahminut sanomalehteä silmillään joka puolelta siitä lähtien, kun Spiridon sen toi)* Illanjatkoa, Nae-herra.

Ipingesku

Näkemiin, kunnianarvoisa!

(Kiriak menee ulos peräovesta vaihdettuaan ensin ymmärtäviä eleitä herra Dumitraken kanssa tämän perheellisen miehen kunniasta.)

Spiridon *(tulee oikealta tuoden miekan ja vyön)*

Tässä on, isäntä, olkaa hyvä.

Herra Dumitrake

No, mitä se rouva oli tekemässä?

Spiridon

Oli ompelemassa kaluunoita Kiriak-herran asetakkiin.

Herra Dumitrake

Mitä hän sanoi?

Spiridon

Sanoi, että tulisitte aiemmin yöllä, sillä hänellä on kurjaa yksin kotona.

Herra Dumitrake

Katsos nyt, sellaista se on pelokkaan naisen kanssa! *(ankarasti)* Mutta eikös Kiriak ole täällä?

Spiridon

Kiriak-herra sanoi, että meidän pitää kiireesti laittaa paikat kiinni, kun te olette lähdössä kierrokselle.

Herra Dumitrake

Mene hakemaan avaimet ja vie ne alas Kiriakille. (*Spiridon poistuu.*) Kuulitkos, Nae veikkoseni, kuinka Kiriak pitää huolta minun partiointivuorostani? No! Hän pelkää aina, että unohdan ohjesäännön. Poika on kunnianhimoinen, haluaa meidän komppaniamme päihittävän kaikki muut. Mitäs luulette, että olisinko muka suostunut kapteeniksi, jollei häntä olisi valittu kersantiksi? Tiedättekö, kuinka hän on pannut komppanian järjestykseen? Se on paras kaikista, veikkoseni, sen voin sanoa...

Ipingesku

Hienoa!

Herra Dumitrake

Ansaitsi oikein prenikan!

Ipingesku

Annettakoon se hänelle! Miksei annettaisi? Onhan hänkin meikäläisiä, kansan poika...

Herra Dumitrake

Totta kai, eikös ne prenikatkin tehdä kansan selkänahasta?

Ipingesku

Tottavie!

Spiridon (*astuu sisään perältä*)

Kaikki on suljettu, isäntä; entäs nyt, menenkö minä... nukkumaan?

Herra Dumitrake

Mene vain, mutta otithan kai mukaan tupakkaa ja sätkäpaperia? Onhan sinulla tulitikkuja?

Spiridon

Mitä ihmeen tupakkaa, isäntä?

Herra Dumitrake

Väitkö ettet ymmärrä, mitä? Ettet muka tiedä, mitä tupakkaa? Ihan kuin en olisi saanut selville, että vedät sätkää! Aijai, Spiridon, poikaseni, kun minä kerran saan sinut kiinni, niin voi piiska parkaa! Kyllähän sinä tiedät mitä se saa aikaan!...

Spiridon

No mutta isäntä, ihan totta!

Herra Dumitrake

No niin, alahan nyt mennä. (*Spiridon lähtee*) Kuulepas! Sanohan Kiriak-herralle, ettei unohda mitä olemme puhuneet... pitäköön silmänsä auki.

Spiridon (*poistuen*)

Selvä on, isäntä.

IV Kohtaus

Ipingesku, Herra Dumitrake

Herra Dumitrake (*istuu tuolilla*)

No niin! Katsotaampas nyt, mitä politiikka sanoo. Olettekos lukenut jotakin?

Ipingesku

Mainio lehti, veikkoseni! Kylläpä se taisteleekin hyvin!

Herra Dumitrake

Ei sen nimi suotta ole "Kansallisen patriootin ääni"!... No, lukekaapas.

Ipingesku (*lukee raskaasti, välimerkeistä välittämättä*)

"Bukarest 15/27:nä pnä Septemberiä². – Ystävämme ja avustajamme R. Vent. ..., nuori demokraattikirjoittaja, jonka sitkeyden lukeva yleisö on jo kauan tuntenut, on lähettänyt meille seuraavan esipuheen uuteen teokseensa. Annamme hänelle tänään kunniapaikan suositellen lämpimästi suvereenille kansalle ystävämme kirjoitusta. *Tasavalta ja sen vastustus* eli *Menneisyys ja tulevaisuus*. – Esipuhe. – 'Romaanialainen demokraatia, tai paremmin sanottuna romaanialaisen demokraatian tavoite, on saada kansalaiset vakuuttuneiksi siitä, että kenenkään ei pidä syömän³ laimin niitä velvollisuuksia, jotka meille ylevästi määrää fundamentaalinen sopimuksemme, pyhä Konstitutioni' ..."

Herra Dumitrake (*tyytyväisenä*)

No niin, hienoa! Onpas se hyvin muotoiltu.

Ipingesku (*etsien kohtaa, johon jäi*)

"...syömän... pyhä Konstitutioni..."

Herra Dumitrake (*hieman ymmällään*)

Siis miten niin syömän?

Ipingesku

Odottakaahan, niin näette... hänhän sanoo... "Pyhä Konstitutioni, ja erityisesti kansan juhlapöydän joukkoon kuuluvien..."

Herra Dumitrake (*hämillään*)

Syvällisesti kirjoitettu.

Ipingesku

Eihän se ole lainkaan syvällistä. Ettekö tajua? Näettehän, mitä hän tarkoittaa: ettei kukaan enää söisi siitä selkänahasta, esimerkiksi minun ja teidän kaltaisten ihmisten selkänahasta, jotka olemme kansan joukosta; siis että vain kansan pitäisi istua juhlapöytänsä, sillä kansa on isäntä.

Herra Dumitrake (*valaistuneena*)

No niin! Nyt puhutte selvää kieltä. Hienoa! Jatkakaa.

² Päivämäärä on merkitty sekä juliaanisen että gregoriaanisen kalenterin mukaan. Alkuperäisessä tekstissä kuukauden nimi on „Răpciune”, joka on vanha nimitys syyskuulle.

³ Painovirhe, pitäisi olla „lyömän”. Alkuperäisessä „a mânca” – „a manca”

Ipingesku

Odottakaahan, niin näette; nyt seuraa jotakin vielä voimakkaampaa.

Herra Dumitrake

Noh?

Ipingesku (jatkaa lukemista)

“... Kansan syöminen, etenkin, on anteeksiantamaton virhe, voimme sanoa jopa rikos...”

Herra Dumitrake (hyväksyen täysin)

Kyllä hän tässäkin osuu hyvin! Todellakin! Joka syö kansaa, se menköön linnaan!

Ipingesku (taputtaen kädellään lehteä)

Senpä tähden hän kirjoittaakin, poika parka!

Herra Dumitrake

Jatkakaa, pidän tästä.

Ipingesku

“... Voimme sanoa jopa rikos. (ääntään muuttaen ja totisemmin) Ei! Sanottakoon ja tehtäköön mitä tahansa, huolimatta kaikista niiden vanhoillisten vastustuksen karjahduksista, jotka kiemurtelevat yleisen mielipiteen musertavan halveksunnan alla; huolimatta niiden, jotka häpeämättömästi kutsuvat itseään systemaattisiksi opponenteiksi, kaikesta parkumisesta...”

Herra Dumitrake (joka on nyökännyt hyväksyvästi Ipingeskun jokaiselle painotukselle, keskeyttää hänet innostuneena)

Hahhahhaa! Hän on lyönyt heidät!

Ipingesku (jatkaen voimakkaasti)

“... Ei! Aivan turhaan! Me olemme sen sanoneet ja sanomme sen uudelleenkin: Romanian tilannetta ei voida selvittää; puhumattakaan siitä, että voisimme päästä todellisen kehityksen tielle, ennen kuin meillä on yhteinen äänioikeus⁴...” (kummatkin ovat hyvin hämillään)

Herra Dumitrake

Siis... mitäs puhetta tämä nyt sitten on?

Ipingesku (syvällisen pohdinnan jälkeen)

Ah! Ymmärrän! Hän tähtää nousukkaisiin, ne kun syövät suvereenin kansan selkänahasta... tiedättehän: juhlapöytä... yhteinen...

Herra Dumitrake

No niin! Nyt minä kyllä ymmärrän mihin hän tähtää! No niin! Hienoa! Hyvinpä puhuukin...

Ipingesku

Tämä lehti taistelee, veikkoseni, mitäs minä sanoin!

Herra Dumitrake

Ei sen nimi turhaan ole “Kansallisen patriootin ääni”!

⁴ Alkuperäisessä sekaannus: “sufraġiu” = äänioikeus, “sufraġiu” = ajuri, kuljettaja

Ipingesku (jatkaen lukemista)

“... Ennen kuin meillä on yhteinen äänioikeus. Olen puhunut ja allekirjoitan R. Vent. ... oikeustieteen opiskelija ja kolumnisti.”

(Ennen kuin Ipingesku saa kunnolla luettua loppuun, ulkoa, kadulta, oikealta kuuluu kovaäänistä riitelyä.)

Miehen ääni (ulkoa)

Turha luulo, rouvaseni! Jätän sinut rauhaan vain kuolleen ruumiini yli!

Sitsan ääni (ulkoa)

Senkin moukka! Törkimys! Poliisi! (kummatkin äänet puhuvat yhtä aikaa) Herra Dumitrake! (Herra Dumitrake ja Nae Ipingesku ovat häkeltyneitä)

Herra Dumitrake

Joutuin nyt, Nae veikkonen!

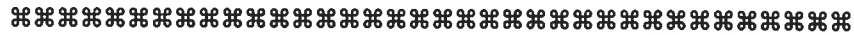
Ipingesku

Heti! (taittaa nopeasti lehden ja ottaa esille päällystakin napinreikään kiinnitetyn pillin. Miehet poistuvat perältä juosten, Ipingesku viheltäen hälytystä.)

V Kohtaus**Spiridon (yksin, astuu sisään oikealta, käärien itselleen sätkää)**

Hohhoh! Kylläpä tuo meidän isäntä on aika kelmi! Hyvän nimen keksikin se, joka hänet “Titirka Ilkeämieleksi” nimesi. Mitä hän minusta oikein haluaa? Ihan totta! Rouva-parka ja herra Kiriak! Heidän kanssaan minulla on vielä onnea, he kun pelastavat välillä nahkani siltä pirulaiselta; jos se nimittäin herra Titirka Ilkeämielestä riippuisi, niin voi minun parkoja luitani! – saisin aina oikein kunnan löylytyksen! Eilisyököllä, kun hän palasi rouvien kanssa kesäteatterista, hän löysi minut hereiltä: ”Hienoa, Spiridon, herraseni! – hän sanoi – et siis ole vielä mennyt nukkumaan; täytyy sitten isäntä paran avata huomenaamulla putiikki; tupakkaa imeskelemässäkö olet näin kauan valvonut, mitä? – En, isäntä – sanoin – mutta kun minua ei nukuta. – Vai ei sinua nukuta? Odotapas vaan kun minä näytän sinulle, niin kyllä se uni kohta maittaa!”... Herra Kiriak parka pelasti minut, kun isäntä oli jo ottanut piiskan naulasta... Eilen illalla hän sitten löysikin minut nukkumasta: “Hienoa, Spiridon, herraseni! – hän sanoi – sinä vain nukut, kaikesta muusta viisi! Tupakkaa olet vissiin vetänyt tarpeeksi, niin että ryhdyitkin sitten vetämään hirsä; mikäs vanhan miehen rahoilla on elellässä! – No mutta, kun minua nukutti, isäntä! – sanoin. – Vai nukutti sinua? Makoisa elämä se sinua taitaa ueneen tuudittaa! (No johan nyt on; että piiska ja makoisa elämä! Haljetkoon hänen sydämensä moisesta makoisasta elämästä!) Vai nukuttaa sinua? Siihen vaivaan minulta kyllä löytyy lääke!” Ja hän ehti jo käydä käsiksi tukkaani. Jos ei rouva olisi rientänyt avukseni juuri sillä hetkellä, isäntä olisi repinyt minut kappaleiksi; en tiedä mikä hänellä oli, hän oli kuin hullu raivotautinen. (kuuluu ääntä) Aijai! Hän tulee! (sammuttaa nopeasti sätkän sormillaan ja laittaa sen taskuunsa)

Suomenkielinen versio / versiunea finlandeză de
Laura DELICOSTEA ja / și Marco PRIBILLA
Studenti la Universitatea din Turku

FRANS EEMIL SILLANPÄÄ, *Ajatuksia* *Cugetări*

Copiii și muncitorii reprezintă deopotrivă forțe în creștere și dezvoltare, elemente de primă valoare în această mare bătălie la care participă omenirea, în cadența bătăilor inimii.

79

O țară liberă și independentă – patria – este pentru om un mijloc de prim ordin ca să-și împlinească, prin aspirațiile sale, rostul cel mai profund al spiritului său: dezvoltarea de la sine a unei personalități impecabile și de valoare, în care să fie cuprinsă fericirea pământească, în cel mai înalt grad. De o importanță deosebită pentru independența noastră, pentru păstrarea și consolidarea ei, este, așa-zicând, trezirea muncitorimii noastre, starea spirituală și atitudinea ei generală în societate. Să fie lucidă și pozitivă. Nu vă lăsați amăgiți și provocați voi înșivă de cei pentru care patria eternă, independența și dorința de apărare, ca și alte asemenea banalități, sunt lipsite de importanță, după părerea voastră. Să nu vă sfiți să vă mărturisiți dragostea pentru această țară și să aveți considerație pentru poporul său. Acestea sunt sentimente curate și valoroase și ele nu vă pretind să urâți sau să respingeți alte țări și popoare.

80

A purta un război este întotdeauna și în toate împrejurările un fenomen asordid; un război sublim și frumos este deja o noțiune paradoxală, fără a mai vorbi de faptul că istoria nu cunoaște astfel de himere.

88

Războiul este cea mai puternică mărturie despre starea reală în care umanitatea se află încă. De aceea, fiecare război este o rușine pentru cei care îl poartă și pentru omenire. Lauda "rezultatelor" sale se bazează pe instinctele perverse ale colectivităților umane, fiind, în esență la fel cu riturile de sacrificare a animalelor, de către vechile popoare primitive. Rezultatul războiului este întotdeauna negativ, în perioadele dintre războaie omenirea apropiindu-se într-o oarecare măsură de menirea ei.

90

Poporul care încă nu a reușit să atingă nivelul democrației sau, din motive de sănătate, a trebuit să renunțe la ea, nu înregistrează nici un fel de progres cultural imediat. În sânul lui, în cel mai bun caz, se va putea găsi materia primă pentru acest lucru. În ciuda acestui fapt, câteva personalități pot, totuși, chiar și acolo, să-și îndeplinească conștiincios menirea culturală, dar atunci trebuie să-și consume o parte din energia proprie întru șiretenia cu care ei trebuie să acopere ochii sistemului, spre a-și ascunde adevăratul temperament. Ei lucrează ardent pentru viitor, când poporul lor, refăcut și puternic din nou, va binecuvânta tenacitatea lor încrezătoare, de-a lungul vremurilor întunecate.

92

Cel care iubește pe cineva respectă același sentiment și în celălalt. Astfel ia naștere solidaritatea între cetățeni și în acest mod are să se nască odată și solidaritatea între națiuni. Condiția acesteia, în momentul de față îndepărtată, este, de fapt, dragostea pentru omenire, cu alte cuvinte majoritatea trebuie să fie pătrunsă de faptul că avantajele solidarității îi privesc pe toți – pe acest micuț Glob pământesc.

97

Și fie el oricare sistemul economic și social, n-are importanță, dacă e vorba de chestiunile umanității, totuși omul este cel mai important. Noi trebuie să încercăm ameliorarea omului în sine, și nu altceva. "Pentru ca tu să devii om" – așa este cunoscut principiul într-o exprimare simplă, în gura oamenilor din popor. Așadar, să ocrotim mlădițele omenești de grâu, prin toate mijloacele. Dacă mai mult nu putem, cel puțin să le adresăm gânduri bune și sincere. Chiar dacă aceasta nu este atât de "puțin" lucru.

99

În viața de toate zilele, când nu ne gândim decât la lucruri imediate, ni se întâmplă ușor să vedem numai copacii, și deloc pădurea. Rătăcirea noastră este atunci, mai mult sau mai puțin, la cheremul instinctelor, și orice incident poate să ne ducă, deodată, până la absurd, în pragul panicii, ca pe un copil care s-a pierdut într-o pădure mare. Așa este, până în prezent, și viața omenirii, ca o rătăcire, la întâmplare, prin pustiu; aceasta se zbate, luptă, fără să înțeleagă sau să se întrebe ce rost are lupta. Societatea omenească nu înțelege încă legăturile și integritatea organismului său, faptul că marea problemă generală a omenirii este de departe mai importantă, într-adevăr, decât oricare dintre chestiunile parțiale ale societății omenești.

101

Ceasul mare de perete parcurge încet și neclintit toate momentele vieții, minut cu minut, deopotrivă zilele de sărbătoare și zilele de lucru, clipele liniștite și cele vijelioase. Ele par a fi toate la fel, privite prin prisma ceasului, dar, dacă te îndepărtezi de el și începi să le trăiești, atunci îți dai seama că ele întrunesc și

alte trăsături în afară de aceea de măsură a timpului. Dar, oricum, toate momentele trebuie trăite și pentru fiecare minut trebuie, totuși, să plătești, pentru că minutul următor își are începutul aici.

102

Viața, acel lucru orb, care dintre toate hidoșeniile își strigă atât de amenințător și de triumfal invincibilitatea. Viața, care îl obligă pe cerșetor să se învinețească de frig, pe niște scări de piatră, cu o șapcă transpirată în mână, pe fundul căreia se află trei mărci meschine de nichel. Viața, pe care pot s-o părăsesc, într-adevăr, dacă vreau, dar în fața căreia, în această împrejurare, trebuie să recunosc faptul că am fost înfrânt în mod deplorabil.

103

Enigma fiecărui individ poate să fie deslușită numai corelată cu marea enigmă a întregii omeniri.

108

Noi, societatea omenească, nu avem alt țel, în existența noastră, decât omul. Faptul că există o omenire de acest fel, care să-și fi făcut începutul înainte de noi și care să-și găsească sfârșitul, câteodată, după noi – semnificația acestui fenomen nu poate să fie doar trăirea, așa cum o descoperim, în fiecare zi, prin organele noastre de simț, în noi înșine și în alți indivizi. Omul, ca specie care își continuă existența de milioane de ani, fără sfârșit, și întotdeauna în mod neîntrerupt – în aceasta trebuie să-și găsească expresia o mare tensiune proprie, care într-un fel este comparabilă cu forța vitală a individului, din leagăn până în mormânt. În realitate, noi suntem pe deplin clarificați, având aproape o certitudine verificată instinctual, că așa stau lucrurile. Imaginea exterminării violente a întregii omeniri, chiar dacă aceasta s-ar întâmpla după plecarea noastră din viață, ne repugnă mult mai mult decât imaginea sfârșitului nostru firesc.

113

Noi scriitorii – cei care n-am putut să ne facem altceva decât scriitori – noi ne ducem crucea, cu mândrie, în această luptă. În noi s-a adunat toată durerea și toată suferința celor apropiați și noi o vedem mult mai clar decât alții. Iar, când o scoatem la lumină lor, celorlalți, cititorilor noștri, acestora le este mai ușor să-și poarte rănilile. Și noi iubim omul în toată noblețea lui și urâm omul în toată josnicia lui și am vrea să descoperim aceste două laturi, ca și nuanțele intermediare, în noi înșine, și să le scoatem la suprafață, spre eliberarea celor apropiați. Facem acest lucru scriind romane, povestiri, nuvele, versuri.

157

Viața omului este o împlinire a destinului.

163

Doriința de a fi de partea celor dezmoșteniți și de a revela frumusețea cuprinsă în viața lor, considerată a fi săracă, acestea au constituit sursele mele de primă inspirație și au și rămas astfel. Acest lucru a fost scopul și morala artei mele.

174

Din volumul *F.E. Sillanpään ajatuksia*,
toimittanut Arne Laurila, Otava, 1988, passim

Traducere în limba română de **Mila M. RĂIHĂ**
Studentă la Universitatea din Helsinki

ȘTIRI CULTURALE

ARTO PAASILINNA - cel mai cunoscut scriitor finlandez de astăzi

Prin cele 3,5 milioane de exemplare vândute în Finlanda, și peste 2 milioane de exemplare vândute, în traduceri, în toată lumea, **Arto Paasilinna** este considerat cel mai cunoscut finlandez, în zilele noastre. Secretul acestui succes constă în faptul că fiecare cititor poate pătrunde, după puterile lui, în lumea creată de romancier; amuzante precum cărțile de aventuri, romanele sale conțin și portretul unei societăți pe cale de a-și pierde valorile ancestrale, precum și o înțelegere specială a naturii nordice. În spatele dansului macabru al povestirii, **Arto Paasilinna** este mai luteran decât îi place să mărturisească, adevărata sa vocație fiind aceea de constructor, care își edifică opera cu artă și cu răbdare.

Născut în Laponia finlandeză în 1942, a fost pe rând pădurar, lucrător agricol, jurnalist, poet și, în cele din urmă, romancier cu mare căutare.

Arto Paasilinna a scris până acum 28 de romane, alte 10 cărți greu de definit (între care *Un ghid de saună pentru un om de afaceri*) și a tradus 25 de titluri de carte din diferite limbi.

Fan-cluburi Paasilinna există nu numai în Finlanda – unde e recunoscut pe stradă de oricine -, ci și în Suedia, Italia și Franța.

Din *România literară* Nr. 3, 23-29 ianuarie 2002

LIVIU REBREANU

Ion

1. LUKU

ALKU

1.

Valtatieltä, joka tulee Carlibabasta, seuraten Somes-jokea milloin oikealle, milloin vasemmalle, Clujiin saakka ja vielä sitäkin pitemmälle, eroaa ennen Armadiaa pölyinen tie, joka ylittää joen pitkin vanhaa homehtuneilla päreillä katettua puusiltaa. Tie halkaisee Jidovitsan kylän ja kiihuhtaa kohti Bistritsaa, jossa se katoaa toiseen, Bucovinasta Bargauin solan kautta laskeutuvaan päätiehen.

Tie jättää Jidovitsan ja nousee ensin vaikeasti kunnes raivaa itselleen tilaa ahtaina kohoavien kukkuloiden välistä, mutta sen jälkeen se etenee iloisesti ja tasaisesti, piiloutuen välillä Domneascan Metsän nuorten pyökkien suojaan, pysähtyen välillä vähäksi aikaa Kuolleen Lähteen luona, jonka virvoittava vesi valuu taukoamatta, sitten tie kääntyy äkkiä Pirun Rotkoon saapuakseen yhtäkkiä kukkuloiden välisessä notkelmassa piilossa olevaan Pripasin kylään.

Kylän reunalla vasemmalla vastaan tulee kallellaan oleva risti, johon ristiinnaulitun Kristuksen kasvot ovat sateen haalistamat; ristiinnaulitun jaloissa roikkuu jo kuihtuneista kukista sidottu kruunu. Käy kevyt tuulenhenkäys ja Kristus värisyttää murheellisesti ruostunutta peltiruumistaan kuoriaisten toukkien syömällä ja ajan tummentamalla puulla.

Kylä vaikuttaa kuolleelta. Helle, joka leijailee ilmassa, kutoo tukahduttavan hiljaisuuden. Vain silloin tällöin puissa nuokkuvat lehdet suhisevat pehmeästi. Valkea sinertävä savu pyrkii nousemaan puiden oksien välistä, huojuu vähän aivan kuin pyörtymäisillään oleva jättiläinen ja kaatuu pölyisten puutarhojen päälle kietoen ne harmaaseen usvaan.

Keskellä tietää nuokkuu opettaja Zaharia Herdelean koira, silmät raukeina, raskaasti läähättäen. Maidonvalkea kissa tulee varpaillaan, varoen likaamasta tassujaan kylätien pölyssä, se näkee koiran, on vähän varuillaan, kiirehtii sitten askeliaan ja livahtaa pensasaidan ympäröimään puutarhaan tien toiselle puolelle.

Opettajan talo on ensimmäinen, se sijaitsee syvällä kukkulan kyljessä, kuistin ympäröimänä, ovi kylätielle päin. Sen kaksi ikkunaa katsovat suoraan kylän sydämeen tutkivasti ja moittivasti. Kuistin ulkonemalla oven suussa, paikassa, jossa opettaja peseytyy aamuisin, ja iltapäivisin lopetettuaan kotiaskareensa rouva Herdelea, vartioi vihertävä savikannu. Pihalla kahden nuoren omenapuunväliin on aina viritettyä pyykkinaru, johon nyt on ripustettu naisten puuvillakankaisia paitoja. Paitojen varjossa, tulikumassa hiekassa kylpee muutamia kanoja, joita vahtii pieni kukko helтта veressä.

Tie kulkee Rouvan Puron ylitse, jättäen vasemmalle Alexandru Pop-Glanetasun talon. Ovi on suljettu salvalla; olkkatto näyttää lohikäärmeen päältä; vastamaalatut seinät pilkottavat aidan reikien lomitse.

Sen jälkeen tulee Macedon Cercetasun talo, sitten pormestari Florea Tancun talo, sen jälkeen muut ... Eräällä suurella pihalla märehtii, maaten, kaksi unkarilaista lehmää, ja talon portailla istuu mummo, laiha kuin tikku, auringossa liikkumatta, aivan kuin olisi tehty puusta ...

Helle valuu jatkuvasti taivaasta, se kuivaa kitalaen, se tukahduttaa. Oikealla ja vasemmalla talot katselevat varautuneina pensasaitojen takaa suojaten kasvonsa sateen ja lehmien kolhimien räystäiden alle.

Nyt pitkäkarvainen vahtikoira, jonka kieli roikkuu pitkällä, lähestyy laiskasti lönykyttäen, päämäärättömästi. Ojasta, pölyn harmaantamien rikkaruohojen seasta, ryntää pieni, likainen koira, häntä pystyssä. Vahtikoira ei huomio sitä ikään kuin olisi liian laiska pysähtymään. Vasta kun toinen itsepäisesti haistelee sitä, se näyttää tälle uhkaavasti kulmahampaitaan, mutta jatkaa kuitenkin matkaansa sille kuuluvalla arvokkuudella. Pieni koira pysähtyy hämmästyneenä, katselee vähän vahtikoiran perään, palaa sitten rikkaruohojen sekaan, josta alkaa heti kuulua innokasta ja nälkäistä nakerrusta ...

Vasta Avrumin kapakan luona alkaa huomata, että kylä elää. Kuistilla kaksi ajatuksiinsa vaipunutta talonpoikaa huokailee harvakseen keskellään pullo viinaa. Kaukaa kantautuu tänn saakka viulujen ja tanssin huutojen ääniä.

2.

On sunnuntai. Kaikki asukkaat ovat kylätansseissa. Ne pidetään syrjäisellä kujalla Todosian, Maxim Oprean lesken luona.

Lesken talo on juuri vastapäätä kallellaan olevaa ja ränsistynyttä pientä kirkkoa. Leskeys merkitsee täydellistä köyhyyttä. Nainen on köyhtynyt köyhtymistään. Sen, minkä järkevä mies on säästänyt koko elämänsä aikana, taitamaton vaimo tuhlaa vuoden päivässä, ja vähemmässäkin. Kun Maxim risti kätensä rinnalleen, pihalla oli heinäsuopia, kahdessa navetassa ei ollut enää tilaa eläimille, heinäsuojassa eikä vajassa ei ollut enää tilaa karruille. Vauraus näkyi kauas ... Nyt piha on työpöytä ja navetoissa ammuu yksinäisyyttään tuottamaton lehmänkuvatus, joka on aina nälkäinen.

Piiritanssi on huipussaan ... Paikka on täynnä ihmisiä ... Vanhat saksanpähkinäpuut heinäsuojan vieressä antavat varjoa. Vain muutamat valkoiset auringonsäteiden täplät tunkeutuvat lehvistön lävitse kutitellen ilosta punehtuneita kasvoja. Helle kiihdyttää maailman verta. Kurkien Kukkulan yläpuolella riippuu suuttumuksesta kellastunut aurinko, koska sillä on vielä pitkä matka laskuunsa.

Kolme pelimannia soittaa vajan vieressä niin, että jouset ovat katketa. Briceag* (tämä on liikanimi, joka tarkoittaa linkkuveistä), jalka pölkyn päällä, vasen kyynärpää polvellaan, poski viuluun nojaten, silmät kiinni, sormet syttyvät viulun kielillä ja laulu hypähtää eteenpäin riehakkaasti ja tulisesti. Holbea* (tämä on liikanimi, joka tulee verbistä "a se holba"= tuijottaa hyvin avonaisin silmin; mieheltä puuttuu toinen silmä) on silmäpuoli ja hänen toinen jalkansa on toista lyhyempi, ja viulussa on vain kolme kieltä, mutta hän säestää samalla intohimolla kuin Gavan* (tämä on liikanimi, joka merkitsee mustaa kuoppaa maassa), mustalainen, ruma ja tumma kuin afrikkalainen, joka painaa jousella sellon kieliä. Silloin tällöin Briceag pysähtyy virittääkseen viulunsa. Silloin Holbea ja Gavan kaksinkertaistavat taitonsa säilyttääkseen rytmin. Sitten Briceag alkaa uudelleen vielä kiihkeämmin, irvistäen välillä Holbealle, välillä Gavanille, erityisesti silloin kun melodia vaihtuu.

Tanssijoiden tömistelyn alla maa tärisee. Kymmenet parit polkevat maata Ardeleanan tahdissa niin intohimoisesti, että nuorukaisten saappaiden rautaiset kantapäät päästelevät kipinöitä, tyttöjen helmat hulmuavat ja maassa oleva tomu pyörii ilmassa ja asettuu paksuna kerroksena hiestä juovikkaille kasvoille, jotka ovat väsymyksestä ja tyytyväisyydestä valaistuneet. Sitä mukaa kun Briceag kiihdyttää rytmiä nuorukaisten yrittävät yhä sitkeämmin, he rikastuttavat tanssiansa, sujauttavat tytöt kainaloidensa alta, antavat tyttöjen pyöriä itsekseen, nuorukaisten hyppivät paikallaan nostaen jalkapohjiaan, lyövät yhteen kantapäitään äänekkäästi, lyövät hikosilla kämmenillään saappaidensa varsia ... Äänet hukkuvat tomupilveen, joka ympäröi kaikki ... Harvoin joku leikkisämpi alkaa huudon, tanssin riehakkaassa rytmissä, silmät kuin nurinpäin kääntyneinä, kurkku käheänä. Mutta kahden kolmen säkeen jälkeen, hän lopettaa sen karheaan ja väsyneeseen kiljuntaan. Sen jälkeen tanssi jatkuu ilman sanoja yhä villimpänä ja villimpänä. Nuorukaisten kietovat käsivartensa aina vain tiukemmin tyttöjen vyötäröiden ympärille ... Näiden rinnat värisevät heidän kansallispukujensa puseroiden alla, ja koskettavat silloin tällöin nuorukaisten tunnusteluja, hämmentäen heidän silmiään ja sydämiään. Yhtään sanaa ei vaihdeta. Edes yhtään katsetta ei vaihdeta. Vain huulilla väikkyy ihastuneita ja häivähtäviä hymyjä ...

Tanssia on jatkunut noin tunnin, taukoamatta, eivätkä nuoret millään saa kyllikseen. Kaksi kertaa, Briceag, jonka sormia jo kivistää, on yrittänyt lopettaa ja molemmilla kerroilla nuorukaisten ovat rynnänneet hänen kimppuunsa ulvoen epätoivoisina, luoden häneen uhkaavia ja anovia katseita:

- Soita, mustalainen! Soita, varis, vielä! ...

9. LUKU

SUUTELEMINEN

8.

Sää lämpeni vähitellen. Talvi, uupuneena kuin äkäinen mummo, meni yhä enemmän kumaraan, tuntien kevään lähestyvän yhä aistillisempänä. Lumivaippa repeytyi paljastaen peltojen mustan ruumiin.

Ion oli tuskin jaksanut odottaa näitä päiviä. Nyt, kaikkien näiden maiden isäntä, himoitsi nähdä ne, hyvällä niitä kuin uskollisia rakastajattariaan. Kun ne olivat olleet piiloutuneina lumikinosten alle, hän oli turhaan yrittänyt lähestyä niitä. Hänen rakkautensa tarvitsi hänen tilustensa vastarakkautta. Hän halusi tuntea saven jalkojensa alla, sen tarttuvan saappaisiinsa, hengittää sen tuoksua, täyttää silmänsä sen päihdyttävällä värillä.

Hän lähti ulos yksin, ei mitään mukanaan, juhlapuvussa, eräänä maanantaina. Hän nousi suoraan "Lunci"ksi nimetylle paikalle, jossa oli kaikkein suurin ja paras maissipelto, kukkulan rinteessä ... Mitä lähemmäksi hän tuli, sitä paremmin hän näki kuinka paikka oli riisuutunut lumesta, niin kuin sievä tyttö, joka oli heittänyt pois paitansa, paljastaen alastoman, viettelevän vartalonsa.

Hänen sydämensä oli täytynyt onnesta. Aivan kuin hän ei olisi enää halunnut mitään eikä mikään maailmassa enää ollut mitään paitsi hänen onnensa. Maa nöyrytyi hänen edessään, kaikki maa. Ja kaikki oli hänen, nyt yksin hänen.

Hän pysähtyi keskelle peltoa. Niljakas, musta savi takertui hänen jalkoihinsa, tehden ne raskaiksi, houkutellen häntä kuin intohimoisen rakastetun käsivarret. Hänen silmänsä nauroivat, mutta koko hänen kasvonsa kylpivät kuumassa intohimon hiessä. Hänet valtasi villi halu syleillä savea, peittää se suudelmiin. Hän ojensi kätensä kohti suoraa, kokkareisia ja kosteita vakoja. Hapan, tuore ja hedelmällinen tuoksu syytti hänen verensä.

Hän kumartui, otti käteensä multakokkareen, rikkoi sen sormiensa välissä kauhustuttavalla nautinnolla. Hänen kätensä tulivat tahmeiksi niljakkaasta savesta ikään kuin hänellä olisi ollut yllään suruhansikkaat. Hän hengitti tuoksua hieroen käsiään.

Sitten, hitaasti, hartaana, huomaamatta sitä itsekään, hän polvistui, laski otsansa alas, painoi huulensa halukkaasti märkään maahan. Ja tämä nopea suudelma herätti hänessä kylmän, huimaavan värityksen ...

Hän nousi äkkiä häpeissään ja katseli ympärilleen, oliko kukaan nähnyt häntä. Mutta hänen kasvonsa hymyilivät valtavaa nautintoa.

Hän risti kätensä rinnalleen ja nuoli huuliaan tuntien vielä maan viileän kosketuksen ja happaman makeuden. Kylä, kaukana laaksossa tuntui linnunpesältä, joka oli haukan pelosta rotkossa piilossa.

Ion näki nyt itsensä suurena ja voimakkaana, kuin satujen jättiläisenä, joka on voittanut ankarissa taisteluissa kauheiden lohikäärmeiden lauman.

Hän upotti jalkansa paremmin maahan, aivan kuin olisi halunnut taltuttaa maahan kaatuneen vihollisen viimeisetkin kuolinkouristukset. Ja maa tuntui huojuvan, antautuvan hänen edessään ...

Suomenkielinen versio / Versiune în limba finlandeză de
Hanne PAAKKINEN
Studentă la Universitatea din Helsinki

VITRINA CU CĂRȚI:

■ **MATTI KLINGE** *Privire asupra Istoriei Finlandei*

Matti Klinge (n. 1936) este un renumit profesor de istorie la Universitatea din Helsinki. A publicat până acum 33 de volume în finlandeză, 17 în suedeză, 5 în engleză, 4 în germană, 3 în franceză, 2 în polonă și rusă, abordând diverse subiecte din istorie: probleme ale Evului Mediu în regiunea baltică, despre națiuni și naționalism, perioada imperială a Finlandei (1809-1917), istoria orașului Helsinki, istoria universității în Finlanda sau realizând impresionante portrete ale unor personalități cum sunt: Mannerheim, regina Cristina, Montesquieu, Proust.

Doctor Honoris Causa al Universității din Uppsala și membru al mai multor asociații și societăți științifice, Mare Ofițer al Ordinului Leul Finlandei, Cavaler al Legiunii de Onoare, profesorul Matti Klinge și-a lansat la 8 noiembrie 2001, în Aula Academiei Române, lucrarea *Privire asupra Istoriei Finlandei*, care reprezintă traducerea unui volum apărut cu un an înainte la Helsinki. Semnalăm publicarea acestei lucrări valoroase în izbutita versiune românească realizată de Teodor Palic.

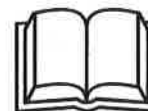
Din Magazin istoric, Anul XXXVI, Serie nouă, nr. 1 (418), 2002, p. 48

■ **MIRCEA CĂRTĂRESCU**

Nostalgia

Romanul cu acest titlu al scriitorului Mircea Cărtărescu a apărut în luna mai, 2002, la Editura Albert Bonnier din Suedia, în traducerea lui Inger Johansson. Cartea s-a bucurat de cronici excelente în presa suedeză.

Din România literară, Anul XXXV, 2002, nr. 23, p. 28

LITERATURA IN FINLANDA

II

Vârsta de aur a prozei finlandeze. Realismul în proză. Modernismul în poezie. Teatrul.

a începutul secolului al XX-lea, literatura realistă, care își are punctul de plecare în Lopera lui Runeberg și Kivi, suferă transformări semnificative.

Modelul realist, ce se impune tot mai mult prin opera unor scriitori ca Minna Canth și Juhani Aho, devine o *direcție majoră* în proza scrisă în Finlanda.

Romanul tradițional, înfățișând relația strânsă dintre om și natură, dă întâietate aspectelor sociale, subliniind de multe ori conflictul dintre individ și societate. Revendicările sociale, lupta pentru dreptate ocupă un rol esențial în astfel de opere, scriitorii situându-se de partea dezmoșteniților sorții. Astfel, eroii romanelor sunt, de regulă, oameni simpli, cel mai adesea oameni săraci din păduri, total angajați în lupta pentru existență. Puternic individualizați, acești eroi prezintă nu numai o determinare socială, precumpănitoare, ci, uneori, și una personală, biologică, reprezentând cazuri singulare. Fără a fi idealizați, fiind înfățișați în mod critic, eroii devin, de multe ori, antieroi, conform ideologiei dominante în epocă. Romanul tradițional, începând chiar cu Aleksis Kivi, a îmbinat descrierea de tip realist cu unele nuanțe de umor, încercând o detașare a autorului de realitatea prezentată.

Unul dintre cei mai populari romancieri a fost **Ilmari Kianto** (1874-1970), ale cărui romane *Punainen Viiva / Linia roșie* din 1909 și *Ryysyrannan Jooseppi / Josif din Ryysyranta* din 1924, reprezintă descrieri devenite clasice ale sărăciei de la țară.

Joel Lehtonen (1881-1934), un vechi neoromantic devenit realist, descrie și el sărăcia, dar în altă manieră. Capodopera sa *Putkinotko / Văgăuna cu iarbă rea*, 1919-1920 este unul dintre cele mai izbutite romane din literatura finlandeză. El cuprinde o descriere a peisajelor lacustre din estul Finlandei, într-o zi strălucitoare de vară. Descrierile de natură sunt cu totul excepționale, ca și surprinderea raporturilor umane. Scriitorul stăpânește perfect arta acestor descrieri. Lehtonen face parte, alături de câțiva dintre contemporanii săi, din familia "idealiștilor dezamăgiți"¹.

Volter Kilpi (1874-1939) înregistrează și el trecerea de la atitudinea înflăcărată a unui neoromantic la descrierea modernă a locurilor și oamenilor. Devenit, alături de Joel Lehtonen, un reprezentant de marcă al romanului finlandez contemporan, Volter Kilpi se

¹ Vezi Kai Laitinen, *Littérature de Finlande en bref*, Editions Otava S.A. Helsinki, p. 85 și urm.

remarcă prin tehnica sa narativă, amintind de inovațiile romanului european, îndeosebi de James Joyce. Nu numai analiza psihologică și narațiunea structurată pe multiple planuri, dar mai ales modelarea adecvată a posibilităților de expresie ale limbii fac din Volter Kilpi un autor de excepție. Prin opera sa epică *Saaristosarja / Seria Arhipelagului*, din care se remarcă romanul *Alastalon salissa / În sala din Alastalo*, 1933, Volter Kilpi a încetățenit un stil narativ bazat îndeosebi pe posibilitățile stilistice ale limbii. În același timp, prin Kilpi, își face intrarea în literatură lumea interesantă a arhipelagului din vestul Finlandei, lume descrisă cu multă minuție de autor.

Un prozator bine cunoscut, apreciat și ca dramaturg, este **Maria Jotuni** (1880-1943), care stăpânește arta descrierii exacte, a unei analize conduse riguros și, mai ales, a dialogului concentrat. Nuvela sa de mari proporții *Arkielämä / Viața de zi cu zi*, 1909, se remarcă printr-o maximă putere de concentrare a evenimentelor și prin forța personajelor. De altfel, trebuie menționat faptul că "vocea" femeilor, în postură auctorială, se face auzită, în literatura interbelică, prin **Maria Jotuni** (1880-1943), **Hella Wuolijoki** (1886-1954) și prin **Aino Kallas** (1878-1956). Unele dintre personajele lor au, în plus, o dimensiune intelectuală, părând a fi dominate de ambiții artistice. Acestea înfățișează, în general, destinul unor femei, și aduc prin opera lor un omagiu femeii de la țară, care este nu numai un pilon al civilizației rurale, ci și receptacul al ideilor noi.²

* * *

Frans Eemil Sillanpää (1888-1964), singurul scriitor finlandez care a primit Premiul Nobel pentru literatură, în anul 1939, se distinge de confracții săi, în primul rând, prin viziunea sa biologistică asupra relației dintre om și natură. Criticul Kaarlo Marjanen a spus undeva că "Sillanpää vede oamenii prin intermediul naturii, pe când ceilalți văd natura prin intermediul oamenilor".

Autor al unei vaste opere – publicând aproape 20 de volume de proză – Sillanpää se oprește mai ales asupra universului țărănesc, deținând formula unui *realism viguros, lapidar* și, uneori, *profetic*. Scrisul său, caracterizat prin austeritate, simplitate excesivă și printr-o mare economie de mijloace literare, ne duce cu gândul nu numai la lumea țăranilor din nordul Europei – din operele lui Aleksis Kivi, Arvid Järnefelt, Knut Hamsun sau Johan Bojer –, dar și la universul rural de la noi, așa cum apare, de exemplu, în opera lui Pavel Dan³. Primul dintre marile romane ale lui Sillanpää se numește *Hurskas Kurjuus / Sfânta mizerie*, apare în 1919, și este tradus imediat în 6 limbi străine. A fost tradus în românește de Raul Joil⁴, în 1957, sub titlul *Sfânta mizerie*. Cel mai cunoscut roman al său este *Nuorena nukkunut* sau *Silja / Adormită în tinerețe* sau *Silja*, 1931, roman tradus până acum în 17 limbi. *Silja* este romanul unei femei de la țară, curată și încrezătoare, răpusă de tuberculoză, roman al unui destin frânt, urmărit îndeaproape de o fatalitate inexorabilă. Moartea tinerei femei, învinsă de viață, este văzută, în finalul romanului, în mod apoteotic, prin prisma unei naturi ce renaște, în lumina puternică și mângâietoare a soarelui de primăvară. În limba română există o traducere din 1942, datorată lui Petru Manoliu, și una datorată lui Constantin Țoiu, din 1967, cu titlul *Silja*⁵. Din opera lui Sillanpää a mai fost

² Vezi Irmeli Niemi, *La littérature finlandaise*, în <<http://virtual.finland.fi/finfo/ranska/litterat.html>>

³ Vezi Sorin Titel, *Soarele Nordului*, în "Secolul 20", nr. 10, 11, 12, 1983, p. 131

⁴ Vezi F.E. Sillanpää, *Sfânta mizerie*, traducere de Raul Joil, București, ESPLA, 1957

⁵ Vezi F.E. Sillanpää, *Silja*, traducere de Constantin Țoiu, EPLU, București, EPLU, 1967

tradus în română și *Hiltu și Ragnar*, sub același titlu⁶. Un alt roman cunoscut al lui Sillanpää, care a fost și ecranizat este *Ihmiset suviyössä / Oamenii în noaptea de vară*, 1934, roman care aduce în prim plan ravagiile pe care le produce alcoolul în viața oamenilor.

Este interesant de menționat cum motivează Comitetul Nobel (în 1939) acordarea Premiului pentru literatură lui F.E. Sillanpää. I s-a decernat acest premiu – se spune – "datorită înțelegerii profunde a țărânimii din patria sa și datorită artei desăvârșite cu care i-a zugrăvit modul de viață și relația ei cu natura".

În afara direcției critice reprezentate, în proză, de realismul unui Kianto și Lehtonen sau de concepția predominant biologistică a lui Sillanpää, se poate distinge și o *direcție mitică* a prozei, bazată, în principal, pe valorificarea legendelor și a credințelor populare. Aceasta este ilustrată de **Heikki Toppila** (1885-1963), în lungile sale romane, și de **Aino Kallas** (1878-1956) în *Reigin pappi / Preotul din Reigi* și în *Suden morsian / Mireasa lupului*, 1928.

Dintre ceilalți romancieri de la începutul secolului îi amintim pe **Johannes Linnankoski** (Vihtori Peltonen, 1869-1913), autorul primului roman finlandez care s-a bucurat de o celebritate internațională, intitulat *Laulu tulipunaisesta kukasta / Cântec despre învâpăiata floare roșie*, 1905, roman care a fost reeditat de zeci de ori în limba franceză și care a fost tradus în românește de Petru Manoliu⁷, ca și pe **Maila Talvio** (1871-1951), care prezintă, în ultimele sale proze, istoria orașului Helsinki.

Literatura în limba suedeză urmează căi diferite. Grupăți în jurul revistei "Euterpe", esești și cercetători, deschiși spre exterior, își publicară o parte din opere în limbi de circulație europeană – esteticianul **Yrjö Hirn** (1870-1952) în limba engleză, iar romanistul **Werner Söderhjelm** (1859-1931) în limba franceză. Cel mai important prozator de limbă suedeză din această perioadă este **Runar Schildt** (1888-1925), ale cărui nuvele subtile, mai ales lunga nuvelă intitulată *Häxskogen / Pădurea vrăjitoarelor*, 1920, analizează raportul dintre aspectul etic și cel estetic, în viață și în artă.

*

* *

Literatura modernistă pătrunde în Finlanda prin poezii de limbă suedeză, la începutul secolului XX. Prima reprezentantă de marcă este **Edith Södergran** (1892-1923) care își publică întâiul volum de versuri în anul 1916. În mișcarea de reînnoire pe care o inițiază această mare poetă își găsesc expresie aceleași tendințe ce guvernează și curente europene în prima jumătate a secolului al XX-lea: expresionismul, imagismul, dadaismul (parțial), suprarealismul sau futurismul. Pe urmele lui Edith Södergran, poezii modernști de expresie suedeză cultivă ritmul liber, absența rimei, recurg în mod frecvent la forța imaginii artistice, își largesc brusc tematica și vocabularul, suprimând limitele "stilului nobil" și deschizând câmp larg limbajului uzual, uneori chiar grosolan. Rezultatul a fost o transformare profundă a poeticului. Este de notat că acest prim val de înnoire poetică din țările nordice, susținut de modernismul de expresie suedeză din Finlanda, are o importanță deosebită atât ca dată a

⁶ Vezi F.E. Sillanpää, *Hiltu și Ragnar*, traducere de Gavril Ședran, București, Albatros, 1982

⁷ Vezi Johannes Linnankoski, *Cântec despre învâpăiata floare roșie*. Roman. Traducere de Petru Manoliu. Prefață și tabel cronologic de George Sbrăcea, București, EPL, 1969

aparitiei, cât și ca valoare literară pentru literatura europeană. El nu este cu nimic mai prejos decât curentele moderniste ce apar, în aceeași perioadă, în diferite țări din Europa.

Moderniștii de expresie suedeză, grupați în jurul a două reviste de scurtă apariție, "Ultra" (1922) și "Quosego" (1928-1929), nu s-au constituit într-o grupare omogenă, deosebindu-se unii de alții atât prin concepții cât și prin calitățile lor artistice. Poezia vizionară, profetică, înflăcărată, scrisă de Edith Södergran trimite, într-o oarecare măsură, la simbolism și la F. Nietzsche. Poezia ei a fost amplu tradusă în alte limbi. În românește există o culegere din versurile ei, în colecția "Cele mai frumoase poezii", realizată în 1972, în traducerea Veronicăi Porumbacu⁸.

Alți reprezentanți ai modernismului de limbă suedeză sunt: **Elmer Diktonius** (1896-1961) care s-a situat aproape de expresionismul german (și de literatura de limbă finlandeză), **Gunnar Björling** (1887-1960) care scrie o poezie cu vădite implicații filozofice, **Rabbe Enckell** (1903-1974), influențat de expresionism, atât în poezie cât și în pictură, **Henry Parland** (1908-1930), semnatar al unei poezii cu tentă satirică. Singurul prozator din grup este **Hagar Olsson** (1893-1978), scriitoare cu o viziune mistică, preocupată de aspectele sociale, critic literar competent, cunoscută în epocă ca primă apărătoare a cauzei lui Edith Södergran.⁹

Influența expresionismului de expresie suedeză s-a prelungit de-a lungul a trei generații, până în anii de după Cel de-al doilea Război Mondial. Începând cu deceniul al patrulea apare a doua generație de moderniști: Ralf Parland, Eva Wichman, Solveig von Schoultz. Influența modernismului se face simțită, de asemenea, la alți scriitori, precum Oscar Parland, Thomas Warburton sau Bo Carpelan. Aparținând, de fapt, celei de-a treia generații, **Bo Carpelan** (n. 1926) este un scriitor de renume internațional, care a primit Premiul Consiliului Nordic pentru Literatură în anul 1978, stilul său apropiindu-se de cel al scriitorilor contemporani de limbă finlandeză.

* * *

În ceea ce privește poezia de limbă finlandeză, reînnoirea ei se produce mai lent. O nouă generație de poeți își face intrarea, în forță, în literatură, o dată cu generația "Purtătorilor de Foc" (**Tulenkantajat**), tineri scriitori grupați în jurul revistei literare cu același nume, care apare în perioada 1924-1927. Aceștia urmează calea reformei inaugurate de moderniștii suedezi, cultivând un vers liber, colorat, cu un ritm variabil, reflectând explozia vitalistă a tinerei generații și lărgindu-și considerabil sfera tematică. Sub deviza: "Ferestre deschise spre Europa!", "Purtătorii de Foc" orientează forțele tineretului, educându-l în spiritul libertății și pregătind, în acest mod, viitorul independent al Finlandei. Precursorul acestei mișcări literare a fost **Uno Kailas** (1901-1933), influențat la început de expresionismul german și de versul liber, cunoscut prin volumul de versuri **Uni ja kuolema / Somn și moarte**, 1931. Reprezentanta cea mai tipică a poeziei "Purtătorilor de Foc" a fost **Katri Vala** (1901-1944), poetă a cărei forță vitală răzbate în strălucirea versului. Între cei doi poeți, ca orientare generală, se situează o pleiadă de alți scriitori, dintre care îl amintim pe **Yrjö Jylhä** (1903-1956), care a debutat sub influența lui Kailas și care semnează cea mai

⁸ Vezi Edith Södergran, *Poeme*, în românește de Veronica Porumbacu. Prefață de A.E. Baconsky, București, Ed. Albatros, 1972, (colecția "Cele mai frumoase poezii"), nr. 131

⁹ Vezi Jaakko Ahokas, *A History of Finnish Literature*, ed. by Lee Zacharias, Bloomington Indiana university, 1973, p.67

reprezentativă culegere de versuri despre Războiul de Iarnă din Finlanda. Acest volum poartă titlul **Kiirastuli / Purgatoriul** și apare în anul 1941.

* * *

Nu toți poeții și prozatorii din deceniul al treilea au ieșit din rândul "Purtătorilor de Foc". Câțiva din generația anterioară continuă să publice, aducându-și contribuția la dezvoltarea literelor în Finlanda. Astfel, **Aaro Hellaakoski** (1896-1952), prin volumul său **Jääpeili / Oglinda de gheață**, 1928, relevă influența lui Apollinaire și a esteticii moderne a cubismului, distanțându-se de poezia confracților săi finlandezi. La fel, **P. Mustapää** (Martti Haavio, 1899-1973), devenit un poet cunoscut mai ales după Cel de-al doilea Război Mondial, vădește, în opera sa, influențe folclorice și mitologice, trasând, astfel, o linie pertinentă în literatura contemporană. **Kaarlo Sarkia** (1902-1945) este un simbolist întârziat, un calofil, un poet remarcabil prin virtuozitate melodică și prin expresivitate sonoră, un creator al limbii poetice care a avut influență asupra noilor generații de poeți.

*

Printre "Purtătorii de Foc" se găsesc și câțiva prozatori importanți. Cel mai reprezentativ este **Olavi Paavolainen** (1903-1964), cunoscut prin volumul său de proză de călătorie, în care prezintă noile curente artistice din epocă, intitulat **Nykyaikaa etsimässä / În căutarea timpului prezent**, 1929, încercând să prevadă soarta culturii europene sub amenințarea nazismului. În 1946 el publică cea mai importantă dintre scrierile lui, având titlul **Synkkä yksinpuhelu / Monolog sumbru**, un jurnal din anii războiului, scris de pe pozițiile unui opozant politic, preocupat de soarta Finlandei.

Ca și Paavolainen, **Unto Seppänen** (1904-1955) a făcut parte din mișcarea "Purtătorii de Foc", fiind originar din Carelia. El își descrie provincia natală, în primele romane, ocupându-se apoi de istoria locuitorilor ei.

Cel mai cunoscut dintre prozatorii proveniți din gruparea "Purtătorilor de Foc" a fost **Mika Waltari** (1908-1979), scriitor prolific, care a cultivat toate genurile de proză și care și-a conturat un stil personal, spiritual, cu o nuanță de autoironie. În tinerețe, Waltari a descris atmosfera din anii '920, în **Suuri illusioni / Marea iluzie**, 1928, acest roman asigurându-i, în Finlanda, o poziție comparabilă cu cea a tânărului E. Hemingway sau cu cea a lui Scott Fitzgerald în literatura anglo-saxonă. După război, el se orientează spre romanul istoric, abordând problemele pe care le pun marile perioade de tranziție din istorie, sub aspectul conflictului dintre idealism și un realism cinic, așa cum rezultă din **Sinuhe Egyptiläinen / Sinuhe egipteanul**, 1945, roman tradus în românește sub titlul **Egipteanul**, în 1999, de către Teodor Palic. Recent a fost publicat, tot în versiunea românească a lui Teodor Palic, și romanul istoric **Etruscul** de Mika Waltari.¹⁰

Apropiati grupării "Purtătorilor de Foc", deși cultivând stiluri diferite, **Pentti Haanpää** (1905-1955) și **Toivo Pekkanen** (1902-1957) sunt scriitori autodidacți, abordând tema injustiției sociale, demascând instituțiile statului, cum ar fi armata și biserica. Reținem emoționantul roman autobiografic al lui Pekkanen, intitulat **Lapsuuteni / Copilăria mea** și publicat în 1953.

¹⁰ Vezi Mika Waltari, *Etruscul*, Editura Polirom, 2002

Literatura din anii '30 poartă însemnele crizei economice și a crizelor politice. Poezia revine la forme clasice, iar proza, abandonând redarea atmosferei timpului, se întoarce la cronicile de familie, fără riscuri. În deceniul al patrulea apar puține talente noi, cei mai importanți scriitori fiind **Saima Harmaja** (1913-1937) și **Aale Tynni** (1913-1997), care își desfășoară activitatea mai ales după Cel de-al II-lea Război Mondial.

Scriitorii de stânga, care au publicat mai întâi în seria nouă a revistei "Purtătorii de Foc" (1932-1939), condusă de Erkki Vala, și în "Jurnalul literar" (în perioada 1932-1938), condus de scriitorul **Jarno Pennanen** (1906-1969), au întemeiat în 1936 gruparea artistică și literară "Kiila" ("Pana de lemn"), din care au ieșit poeți de seamă, cum sunt **Viljo Kajava** (1909-1998) și **Arvo Turtiainen** (1904-1980), precum și prozatori remarcabili ca **Jarno Pennanen** (1906-1969) și **Elvi Sinervo** (1905-1986).

La sfârșitul deceniului, reflexe ale psihologiei subconștientului și ale psihanalizei lui Freud își fac loc în opera lui **Iris Uurto** (1905-1994) și a lui **Helvi Hämäläinen** (1907-1998), care a primit Premiul Finlandia în 1988, sau în romanul lui **T. Vaaskivi** (1912-1942).

*

În dezvoltarea teatrului în Finlanda, un rol important îi revine lui **Aleksis Kivi**, creator al primelor drame scrise în limba finlandeză, apoi influenței lui **H. Ibsen** și a marii literaturi ruse asupra dramaturgiei originale, reprezentate, la începuturi, de **Minna Canth**. O dată cu instituționalizarea acestei forme de artă, prin înființarea Teatrului Național Finlandez, în 1872, arta dramatică ia avânt în Finlanda. Acum se traduce masiv din repertoriul clasic internațional, urmărindu-se educarea gustului estetic al unui public cât mai larg. Se poate afirma că Finlanda a primit mai mult decât a dat, în domeniul teatrului¹¹.

În pofida unui entuziasm general pentru teatru și a unei bogate rețele de săli de spectacol, perioada interbelică nu înregistrează mulți autori dramatici. Cei mai importanți sunt **Maria Jotuni** (1880-1943), **Ilmari Turja** (1901-1998) și **Hella Wuolijoki** (1886-1954), ultima cunoscută mai ales datorită unei serii de cinci piese de teatru, **Niskavuori** (1936-1952), relatând istoria familiei cu același nume. Totodată **Hella Wuolijoki** a fost cea care l-a găzduit pe **B. Brecht** în Finlanda, scriind împreună piesa **Proprietarul din Iso-Heikkilä și sluga sa Kalle**, furnizându-i astfel acestuia materia primă pentru piesa **Domnul Puntila și sluga sa Matti**.

Din generația următoare, scriu teatru mai ales poeții și prozatorii, cum ar fi **Eeva-Liisa Manner**, **Paavo Haavikko** și **Veijo Meri**. Pot fi amintiți și **Lauri Kokkonen** (1918-1985), autor al piesei **Viimeiset Kiusaukset / Ultimele tentații**, 1960, mai bine cunoscută în versiunea sa pentru operă, **Lauri Leskinen** (1919-1979), a cărui minunată piesă de teatru **Minna** (1975) are drept personaj principal pe **Minna Canth**, **Pekka Lounela** (n. 1932) și **Jussi Kylätasku** (n. 1943).

Cel de-al doilea Război Mondial a marcat o ruptură în literatură, chiar dacă unii dintre scriitorii de talent și-au continuat activitatea, constituind modele pentru generația

¹¹ Vezi **Timo Tiusanen**, *Secțiune prin lumea teatrelor finlandeze*, în "Secolul 20", Nr. 10,11,12, 1983, p. 266-269

tânăra. Așa au fost, de exemplu, **Aaro Hellaakoski**, **P. Mustapää**, **Viljo Kajava**, **Arvo Turtiainen**, în poezie, și **Pentti Haanpää** sau **Toivo Pekkanen**, în proză.

O schimbare majoră, survenită după război, este orientarea culturii finlandeze către țările anglo-saxone. De asemenea, ca pretutindeni, multe dintre valorile recunoscute au fost repuse în discuție,¹² încercându-se, totodată, apropierea de curentele artistice europene. În același timp, rolul literaturii de expresie suedeză se va schimba, distanța dintre aceasta și direcțiile de dezvoltare a literaturii în limba finlandeză micșorându-se treptat, printr-o apropiere firească, având în vedere apartenența literaturii de expresie suedeză la literatura din Finlanda. După război, numărul cărților publicate și, în special, numărul traducerilor de opere literare a crescut foarte mult. Scriitorii care și-au făcut intrarea în literatură, în pragul sau în timpul războiului, au încercat experimentarea unor soluții noi, fără a ajunge întotdeauna la rezultate concludente,¹³ pe când alții, precum **Matti Hälli** (1913-1988) și **Aapeli** (**Simo Puupponen**, 1915-1967) au depășit această criză prin umor. Din această generație de tranziție mai fac parte **Marko Tapio** (1924-1973) și **Eila Pennanen** (1916-1994), scriitori care cultivă specii literare precum nuvela, esul și romanul, demonstrând capacitatea de a se adapta, treptat, curentelor literare europene.

Poezia de după Cel de-al doilea Război Mondial înregistrează, de asemenea, modificări importante. Chiar dacă poeții care încep să scrie în anii războiului aduc un ton nou în poezie, adevărata schimbare se produce numai după război.

Deși semne care anunță înnoirea se pot observa la **Aila Meriluoto** (n. 1924), în volumul său **Lasimalaus / Vitraliu** din 1946 sau în volumul **Betonimylläri / Betonierul**, publicat de **Lauri Viita** în 1947, primul grup de reformatori în poezie apare în 1949 o dată cu **Helvi Juvonen** (1919-1959), **Lasse Heikkilä** (1925-1961) și **Lasse Nummi** (n. 1929). În anul 1950 debutează **Pentti Holappa** (n. 1927), **Paavo Haavikko** (n. 1931), **Marja-Liisa Vartio** (1924-1966) și **Tuomas Anhava** (n. 1927). **Eila Kivikkaho** (n. 1921) și **Eeva-Liisa Manner** (1921-1995) sunt două poete cu o "voce" personală în epocă.

Noua poezie suferă influența poezilor finlandezi **Hellaakoski**, **Mustapää** și **Kajava**, ca și înrăurirea poeziei de expresie suedeză din anii 1940, iar pe plan internațional, influența lui **T.S. Eliot** și **Ezra Pound**. Această poezie nouă finlandeză cultivă versul liber, folosește metafore îndrăznețe, evită aspectele ideologice, analiza psihologică personală sau aforismele abstracte. În multe privințe soluțiile adoptate trimit la modernismul de expresie suedeză din anii 1920, care, la începutul anilor '50, era încă puțin cunoscut scriitorilor de limbă finlandeză. Poeții cei mai originali din această generație sunt: **Helvi Juvonen**, **Paavo Haavikko**, **Eeva-Liisa Manner** și **Eila Kivikkaho**. Cel mai apreciat dintre aceștia pare a fi **Paavo Haavikko**, poet, prozator și dramaturg, care se detașează printr-o abordare personală a ideilor epocii, printr-o paralelă continuă între trecut și prezent, prin remarci pertinente asupra neprevăzutului în viață și asupra alcătuirii complexe a lumii, pronunțându-se rezumativ și ironic, uneori, asupra puterii politice, asupra raporturilor interumane, asupra istoriei.¹⁴

Poezia **Eevei-Liisa Manner** se caracterizează printr-o imagistică bogată, prin mult rafinament, exprimând o concepție panteistă asupra lumii și purtând, astfel, amprenta unei

¹² De exemplu prin opera lui **Jorma Korpela** (1910-1964) și a lui **Juha Mannerkorpi** (1915-1980)

¹³ Astfel au fost **Oiva Paloheimo** (1910-1973) și **Olavi Siipainen** (1915-1963)

¹⁴ Vezi traducerea din **Paavo Haavikko**, *Tarja Halosen tarina / Istoria Tarjei Halonen*, în "Columna" nr.15 p. 72 și urm.

calde compasiuni ce îmbrățișează deopotrivă ființe și lucruri. Poezia ei își are sursa într-o copilărie traumatizată de lipsuri și, mai ales, de evacuarea forțată din Carelia. Dintr-o astfel de experiență va ieși o culegere de poezii care poartă titlul *Tämä matka / Acest drum*, 1956, făcând referire la evenimentele databile, precum și o analiză pertinentă a realității, realizată într-un mare număr de piese de teatru și de piese de teatru radiofonic, subliniind discrepanța dureroasă dintre vis și cruda realitate a vieții.

Poezia scrisă de **Eila Kivikkaho** se caracterizează printr-o concentrare maximă, rezultat al juxtapunerii de imagini abstracte și concrete, de elemente poetice și cotidiene.

În ceea ce privește poezia de expresie suedeză, **Bo Carpelan** (n. 1926) amintește de poezia modernistilor, prin poemele sale sensibile, încărcate deopotrivă de o reflexivitate gravă și de o ironie rafinată. Opera lui de căpetenie, romanul *Axel*, publicat în 1986, se ocupă de problema complexă a creației artistice, avându-l ca erou pe Jean Sibelius.

Dintre moderniștii anilor '90, care au marcat poezia finlandeză, se reține și numele lui **Kirsi Kunnas** (n. 1924), cunoscută prin originalele sale poezii pentru copii.

Merită a fi amintiți și câțiva autori mai recentți, cum sunt: **Mirkka Rekola** (n. 1931), **Maila Pylkkönen** (1931-1986), **Tyynne Saastamoinen** (n. 1924-1998), **Pertti Nieminen** (n. 1924) și **Matti Paavilainen** (n. 1932), a căror influență a dominat mult timp literatura finlandeză, făcându-se simțită până în poezia anilor '80.

După Cel de-al doilea Război Mondial proza suferă transformări mai puțin importante decât poezia. Se pot decela, de la început, două orientări fundamentale: pe de o parte *romanul tradițional*, puternic ancorat în realism, zugrăvind mediul rural sau muncitoresc din Finlanda, și, pe de altă parte, *romanul nou*, *experimental*, aflat în căutarea unor soluții originale de structură și stil. Între aceste tendințe tranșante se încadrează o mulțime de scriitori care au combinat, în opera lor, elemente ale celor două orientări de bază.

Veikko Huovinen (n. 1927) reprezintă linia tradițională, realistă, în scrierile sale îmbinându-se filozofia cu umorul, ironia și chiar satira, toate acestea îndreptate împotriva birocrăției, alienării și insuficienței culturii citadine.

Expresia cea mai vehementă a autocriticii naționale o găsim în opera lui **Väinö Linna** (1920-1992). Romanul său *Tuntematon sotilas / Soldatul necunoscut*, apărut în 1952, a iscat controverse puternice, dar s-a bucurat, în final, de un mare succes, înregistrându-se de la apariție până în 1980 un tiraj total de 600.000 de exemplare – cifră enormă, dacă o raportăm la o populație de aproximativ 5 milioane de locuitori, câți are Finlanda. Romanul prezintă o descriere foarte realistă a războiului și a relațiilor interumane din sânul unei mici unități militare, dintre ofițeri și simplii soldați. Personajele și unele replici din carte au devenit, în scurt timp, „un bun național”, pătrunzând în conștiința colectivă. **Väinö Linna** a avut un succes la fel de mare cu trilogia sa intitulată *Täällä Pohjantähden alla / Aici, sub Steaua Polară*, 1959-1962, care cuprinde descrierea evenimentelor din timpul războiului civil din 1918, pe fondul relatării istoriei familiei Korpela, o familie de arendași săraci.

Veijo Meri (n. 1928) reprezintă cel mai clar o altă direcție, care transpune realitatea, îngroșând liniile până la grotesc. Cel mai cunoscut roman al său despre război este *Manillaköysi / Funia*, apărut în 1957, tradus în limba română sub titlul *Funia*¹⁵, de Dorin

¹⁵ Vezi Veijo Meri, *Funia*, traducere în limba română de Dorin Oancea, București, Editura Univers, 1974.

Oancea, iar cel mai renumit volum al său de nuvele se numește *Peiliin pürretty nainen / Femeia desenată în oglindă*, publicat în 1963.

De asemenea, scriu proză abruptă, obiectivă, lipsită de orice comentariu: **Antti Hyry** (n. 1931), **Eeva Joenpelto** (n. 1921), **Leo Kalervo** (n. 1924), **Matti Joenpolvi** (n. 1936). Este de amintit **Paavo Rintala** (1930-1999), care adoptă în proza sa poziția moralistului, comentând cele relatate, de exemplu în romanul *Sotilaiden äänet / Vocile soldaților*, apărut în 1966.

Cei mai renumiți reprezentanți ai prozei de limbă suedeză, din această perioadă sunt: **Tito Colliander** (1904-1989), **Christer Kihlman** (n. 1930), **Solveig von Schoultz** (1907-1996), **Walentin Chorell** (1912-1983), **Oscar Parland** (1912-1997), precum și renumita scriitoare de literatură pentru copii **Tove Jansson** (1914-2001).

Eseiști de mare talent în epocă sunt **Johannes Salminen** (n. 1925), **Göran Schildt** (n. 1917), **Mikael Enckell** (n. 1932).

După generația anilor '50 nu se produce în poezie vreo schimbare de stil, dar trebuie totuși menționate anumite diferențieri ideologice în care apar, mai ales, comentarii asupra evenimentelor și luări de poziție sau chiar înregimentări din punct de vedere politic.

Pentti Saarikoski (1937-1983), prin volumul său *Mitä tapahtuu todella? / Ce se întâmplă cu adevărat?*, 1962, deschide calea poeziei angajate, a noii orientări spre stânga din anii 1960. Saarikoski a introdus în poezie teme de mare actualitate, forme ale limbii vorbite, recurgând însă și la inspirația din antichitatea clasică, ceea ce face ca opera sa să fie, cel puțin prin sursele sale de inspirație, neobișnuit de vastă și de diversă. Poezia lui Saarikoski pulverizează poezia anilor '50, acuzată deseori de ermetism. Întreaga lui operă este marcată de o neobosită curiozitate intelectuală, căreia i se adaugă un spirit critic treaz, îndreptat împotriva lui însuși și asupra oricărei forme de autoritate. Opera de traducător a lui Saarikoski denotă aceeași largă cuprindere, ca și marea lui mobilitate de spirit. El a tradus din clasicii greci, ca și din autorii moderni, de la *Odiseea* lui Homer până la *Ulysse* de J. Joyce.

Literatura angajată, situată de partea stângă a eșichierului politic, inițiată de Saarikoski, cunoaște o mulțime de forme de manifestare, mergând de la piesa pacifistă a lui **Arvo Salo** (n. 1932), intitulată *Lapualaisoppera / Opera din Lapua*, 1966, și ajungând până la cântecele comuniste ale lui **Matti Rossi** (n. 1934). Prozatori de stânga sunt: **Marja-Leena Mikkola** (n. 1939) sau **Aulikki Oksanen** (n. 1944), iar această direcție își găsește expresia cea mai puternică în opere contestatate.

Printre poeții progresiști din această perioadă se numără și **Väinö Kirstinä** (n. 1936), **Jyrki Pellinen** (n. 1940), **Pekka Parkkinen** (n. 1940) și **Pentti Saaritsa** (n. 1941).¹⁶

Dintre poeții de limbă suedeză îi menționăm pe **Lars Huldén** (n. 1926), **Claes Andersson** (n. 1937) și pe poetele **Märta Tikkanen** (n. 1935) și **Tua Forsström** (n. 1947), cea care a primit Premiul de Poezie al Consiliului Nordic în anul 1998.

Reacția împotriva poeziei angajate politic vine din două direcții. Mai întâi, din partea unor scriitori care fuseseră cunoscuți, mai înainte, ca prozatori, cum sunt **Eila Pennanen** (1916-1994), **Eeva Kilpi** (n. 1928) și, mai ales, **Helena Anhava** (n. 1925). Aceeași tendință o găsim și în poezia lui **Väinö Kirstinä**, ca și la **Caj Westerberg** (n. 1946). În sfârșit, cea de a doua negare a poeziei angajate vine din partea noii generații de poeți, care se orientează

¹⁶ Matti Rossi și Pentti Saaritsa sunt traducători din literatura sud-americană

spre natură, dând poeziei lor și o nuanță ecologică. Astfel sunt: Risto Rasa, Matti Jama, Hannu Salakka, Liisa Laukkarinen, Tommy Tabermann, Kai Nieminen. Dintre aceștia se remarcă Niilo Rauhala (n. 1936) prin tonul său original și religios și Veikko Polameri (1946-1979), care se inspiră din poezia japoneză.

Cei mai originali dintre tinerii poeți sunt cei care s-au făcut remarcă prin operele lor pentru copii: Hannu Mäkelä (n. 1943), Sirkka Turkka, Arja Tiainen, Ipo Tiihonen, Kirsti Simonsuuri, Arto Melleri.

Poezia este încă citită și bine apreciată în Finlanda. Tirajul volumelor de versuri este cel puțin la fel de ridicat, sau mai sus decât în cea mai mare parte a țărilor din Europa de Vest, ceea ce înseamnă că, proporțional, poezia are mai mulți cititori aici decât în multe alte țări.

Marilena ALDEA
Lector de limba română
Universitatea din Turku

VITRINA CU CARTI

- ◆◆◆ Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez I* (1976-1983), Editura Polirom, Iași, 2000
- ◆◆◆ Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez II* (1984-1989), Editura Polirom, Iași, 2002
- ◆◆◆ Gabriela Melinescu, *Cuvinte nou născute*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2002
- ◆◆◆ August Strindberg, *Singur*, roman, traducere și prefață de Gabriela Melinescu, Iași, Ed. Polirom, 2002.
- ◆◆◆ Birgitta Trotzig, *Vieți duble*, proză, traducere și prefață de Gabriela Melinescu, Iași, Ed. Polirom, 2002.
- ◆◆◆ Lucian Blaga, *Poeme / Poemas*, ediție bilingvă (română-spaniolă), traducere în spaniolă de Petrișor Cioroaba, ED. Destin, 2002
- ◆◆◆ *Comme dans un dessin de Escher. Huit poètes roumains*, (Ileana Mălăncioiu, Virgil Mazilescu, Ion Mureșan, Marta Petreu, Mircea Cărtărescu, Mariana Marin, Daniel Bănuțescu, Simona Popescu), în colecția *RadiograPHies* a Editurii Phi (Luxemburg), în coeditare cu Editura Ecrits des Forges (Canada), 2002; traducătorii volumului sunt Alain Paruit, Olivier Apert, Ed Pastenaque și Odile Serre.

JUHANI AHO, JUHA

XVII

Maria se afla pe țărm, lângă barcă, în peninsulă, în apropierea unui bolovan mare, îndoită de spate, ca și cum s-ar ascunde, cu copilul adormit în poală, pe malul sumbru, în locul de unde, de pe un lac deschis și fără nici o insulă, împroșca un val rece, venit dinspre nord-vest. Iarba rară se unduia și arinul de pe mal foșnea, când mai încet, când mai tare. Bulboana murmura înfundat din fundul golului.

Juha veni de-a lungul malului, aprig, împiedicându-se din când în când. Văzând barca, el se îndreptă spre ea. Arăta îngrozitor, cu capul gol, cu șapca în mână.

Acum mă omoară – și n-are decât să mă omoare. De n-ar omori copilul... Dar, când Juha se apropie, Maria văzu doar o expresie de adâncă istovire pe fața lui. Oftând, el se așeză pe trunchiul unui copac căzut, cu obrazii palizi, cu părul umed, cu fruntea picurând de transpirație, cu bărbia atârându-i neputincios.

- Iartă-mă, dacă poți, zice Maria.
- Iertare... În glasul lui se simți o slăbiciune neajutorată, disperată, care în urechile Mariei sună ca și cum ar fi spus: la ce-ar mai folosi iertarea mea, dacă te-aș ierta.
Apoi, Juha adăugă, ca și cum și-ar fi spus lui însuși, cu privirea înfipțită înainte, cu vocea la fel de stinsă ca și privirea:

- Nu te-au luat cu forța?
- Nu.
- Nu ți-au făcut nimic rău?
- Nu.
- Ai mers de bunăvoie?

Maria n-a răspuns.

- De ce nu mi-ai spus mai înainte?
- N-am îndrăznit.

Acum ea recunoaște totul, când n-ar fi posibil, nici n-ar trebui să nege nimic.

- Ai vrut ca eu să mor.

Maria nu reuși să răspundă. Îi veni un sughiț de sub inimă până în gât... Dacă ea recunoaște acest lucru? Ar fi putut nega cel puțin - chiar dacă era adevărat.

Juha se ridică repede, împinse barca în apă, așa încât vâslele și băncile săriră și se răsturnară, el însuși căzând în genunchi prin forța împingerii.

- Urcă-te în barcă! porunci el cu asprime. Mariei i se păru că expresia din ochii lui Juha era, din nou, plină de furie și de cruzime. Obrajii lui își schimbă culoarea, înroșindu-se, până la rădăcina părului. O spaimă teribilă puse stăpânire pe Maria și, fără să știe ce face, ea începu să strige:
- Nu merg. Tu ai să ne îneci.
- Nu vă înec... zise Juha, murmurând încet, ca și cum ar fi fost bolnav demult, fața devenindu-i din nou palidă și închizându-și o clipă ochii.
- Încotro plecăm? întrebă Maria cu teamă.
- Cred că spre casă - sau vrei să rămâi aici... ca să te ocupi de el?
- Nu, nu Juha - hai să plecăm - n-aș fi vrut să mori.

Juha făcu un gest cu mâna, ca și cum ar fi spus: tu să nu... eu să... n-are cum să mai fie bine.

Maria urcă în barcă și vru să meargă în spate, spre pupă.

- Încearcă spre provă, așa e mai ușor cu copilul.

El însuși se așeză pe banca de jos, ca să vâslească. Maria puse copilul la provă și apucă vâslele.

- Lasă, vâslesc eu.

El întoarse barca spre bulboană, de unde porneau bășici de spumă, pe firul apei. El vâsli, trebuind curând să tragă mai tare, încă mai cu putere, în contra curentului care se înțețise.

- Dacă, totuși, aș vâsli și eu.

- Lasă.

Dar el obosi și mai tare și găfâi ca un cal care trage sania prin nămeți... Iar dacă eu n-am să mai pot? Ce mi-o fi împușinat astfel puterile?... Cum o să-i scot eu acum din toate vârtejurile și curenții de apă? Ce se întâmplă cu ei, dacă eu nu mai pot? Simți o amețeală, toate învărtindu-i-se-n cap. Vâslele se împlântau în apă ca în noroi, barca nu părea a se mișca din loc; malurile stătură pe loc, chiar dacă apa se ducea repede înapoi.

- Vâslește atunci și tu.

Cu ajutorul Mariei trecură peste primul vârtej și ajunseră într-un loc liniștit, unde vâslitul deveni ușor. Juha crezu că vâslise, dacă lopețile împrôșcară apa într-un ritm cu totul neobișnuit.

... Eu l-am stâlcit în bătaie, făcându-l schilod. De ce oare l-am lovit, rupându-i mâna și piciorul? N-a avut nici un rost ca celălalt s-o apuce cu drag pe acest drum... putea să și încerce... Familia lui n-o să-l lase nerăzbunat, chiar pe el, cel mai bun din Carelia. De-aici vor apărea persecuții. De-acum înainte o să fiu pentru ea o pacoste, ca și până acum. Se teme că o s-o înec, cu copilul ei cu tot. De aceea o să tremure de frică, ziua și noaptea. N-o să mai fie o viață liniștită. A sperat, a sperat să mor, eu, cel care pot face astfel de lucruri la mânie. L-am bătut pe cel nevinovat, pe tatăl copilului ei. Tată ca orice tată. Cu el a făcut copilul, nu cu mine, și cred că nici n-a vrut vreodată să-l facă cu mine - nu, desigur... Dar ea o să obțină casa...

Barca se lovi și se zdrobi de mal, sub forța apei. Maria urcă cu copilul pe mal, Juha rămase așezat pe fundul bărcii, ca și cum ar fi fost uitat acolo, cu lopețile în apă.

... ei vor dobândi casa. Nici familia nu va putea lua casa înapoi, pentru că ea are moștenitor direct. Și Kaisa știe acest lucru. A mai rămas și terenul nelucrat din vârful dealului. Vai, cum îmi stă pe suflet... s-ar putea ca nici familia lui să nu poată scăpa de casă, un loc bun de plimbare... O să pot, o să reușesc să-i duc, vâslind, acolo, până duminică, dacă o să mă odihnesc puțin aici... Măcar dacă ea ar fi preferat să rămână aici, având grijă de ai ei...

Juha se ridică anevoie, se împiedică în timp ce ieșea la mal, își scoase pălăria, o întoarse pe dos și bău cu ea apă; o puse pe cap, pe dos, și stătu o vreme cântând la bulboană. Apoi el începu să descurce încet funia de la prova bărcii.

Maria ședea mai sus pe mal, ocupându-se de copil, care începu să plângă în scutece.

- De ce plânge?
- Nu știu... poate vrea piept.
- Dă-i... vai, dă-i atunci piept.
- Nu-i dau...

Maria desfăcu, totuși, copilul, din șalul în care fusese răsucit, și se jucă cu el, strângându-l în brațe. Copilul se opri din plâns, zâmbi, gânguri, căută pieptul cu gura, cu degetul, cu ochii - copilul celuilalt, străin, cu părul negru, cu fruntea Mariei, cu ochii lui Șemeica...

Cu el l-a făcut... nu cu mine... nu, deloc.

Juha plecă, întorcându-se pe călcăie, dădu brânci bărcii în apă, aruncă coarda pe umăr și începu să pășească pe malul bulboanei, trăgând barca după el. După ce reuși s-o ducă peste cascada, într-un loc mai liniștit, trase barca spre țarm, urcă în ea și, stând în spate, începu să vâslească împotriva curentului.

Maria plecă o dată cu el, de-a lungul țarmului, suindu-se în barcă într-un loc liniștit, și ajutând la vâslit. Însă i se păru că el poate vâsli și singur. Barca se ridică ușor, ocolind pietrele. Spinarea lui Juha se încovoie și se îndreptă încă și mai aprig, deși nu i se mai împotriva curentul apei, ca și cum ar fi încercat să dispară repede, să evadeze. Oare pleacă și ne lasă pe noi aici? Dacă îi trece prin cap așa ceva? Nu, nu!

Deodată Maria vede barca oprindu-se și prova luând-o în sus, ca o piatră. Juha trăgea din vâslele lui spre fund, împingând înapoi, dar barca nu se clintea din loc, se înclină puțin și începu să ia apă. Se putu vedea lesne că barca se afla între două pietre, iar apa împingea din ce în ce mai tare înspre ele. Acum Juha se duce la provă, lovește cu o vâslă pe fund și, răzimându-se de margine, încearcă să desprindă barca, printr-o răsucire. Vâslele s-au înfipt în ceva și nu se mai mișcă. Juha aruncă vâsla care rămâne înțepenită în locul acela și trece mai în spate, se clatină, dar nu cade. Merge din nou la provă, apucă iar vâsla și trage de ea cu putere, răsucind-o. Aceasta se rupe, și Juha se prăbușește pe bancă cu o jumătate de vâslă în mână. În același moment barca se desprinde și apa începe s-o ducă departe.

De ce nu apucă de vâsle? Ce face? Lasă barca s-o ia spre cascada mare? - Juha! Juha! vâslește, de ce nu vâslești?

Cu o viteză din ce în ce mai mare barca gonește pe o latură, într-o răbufnire de val. Juha stă doar pe loc. - Vai, nenorocitul, nici nu vrea! - Maria aleargă cât poate

